

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
Ministarstvo obrazovanja, nauke,
kulture i sporta

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
Ministry of education, science,
culture and sports

NASTAVNI PLAN I PROGRAM za četvrti razred devetogodišnje osnovne škole

Sadržaj

1. Programi obaveznih nastavnih predmeta

Bosanski / Hrvatski / Srpski jezik i književnost

Strani jezik

Moja okolina

Matematika

Muzička /Glazbena kultura

Likovna kultura

Tjelesni i zdravstveni odgoj

**NASTAVNI PLAN ZA ČETVRTI RAZRED DEVETOGODIŠNJE
OSNOVNE ŠKOLE**

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČ NI BROJ NASTAV NIH	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski / Hrvatski/ Srpski jezik i književnost	5	175
2.	Strani jezik	3	105
3.	Moja okolina	3	105
4.	Matematika	4	140
5.	Muzička /Glazbena kultura	2	70
6.	Likovna kultura	2	70
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
	UKUPNO:	21	735
8.	Vjeronauka/Religijska kultura	2	70
	Fakultativna nastava Dopunska nastava Dodatna nastava Vannastavne aktivnosti	1	35
	Odjeljenjska zajednica	1	35
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA :	25	875

BOSANSKI / HRVATSKI / SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(5 sati sedmično -175 sati godišnje)

ČITANJE I PISANJE

40

INTERPRETACIJA

Posebni sati čitanja
Usavršavanje tehnike
(pravilnosti, brzine i izražajnosti)
Rad na poboljšanju razumijevanja pročitano
10

Vježbe usmjerene na usavršavanje pisanja latiničnim pismom
- tehnika pisanja
- preciznost u saopštavanju sadržaja mišljenja u pisanoj formi
5

Usvajanje pisanih slova ćirilice
- usvajanje grafičke strukture slova
- povezivanje slova u strukture riječi
- pisanje riječi i rečenica
- prepisivanje kraćeg teksta
25

KNJIŽEVNOG TEKSTA

60

Čitanačka štiva 40
Interpretacija prozних i poetskih tekstova , doživljaj književno-umjetničkih štiva i usvajanje književno-teorijskih pojmova

Lektira 20
Osamostaljšivanje u čitanju, potcrtavanje značaja znanja i knjige u odgoju i samoodgoju

J E Z I K

35

KULTURA IZRAŽAVANJA

25

Rječnik 5

Gramatika 20

Pravogovor i pravopis 10

Narativni oblici
Prepričavanje na osnovu samostalno sastavljenog plana 2+2+2
Pričanje na osnovu datog početka (slike, teksta) 2+ 2
Pričanje na osnovu datih tematskih riječi 1+1+1

Deskriptivni
Opis lika 1+1+1
Opis pojave, zbivanja u prirodi 1+1+1

Informativni
Pisanje
Izvještaja
1+1

Mješoviti

Pismo kao obavijest
Pismo kao izraz zahvalnosti 2+2

MEDIJSKA KULTURA

15

Dokumentarni film Crno-bijeli i film u boji
4
3

Nijemi i zvučni film
4

Radio-emisije
2

Dječiji listovi
2

- Broj nastavnih sati uz pojedina područja je samo orijentaciona naznaka vremena potrebnog za realizaciju predviđenih programskih sadržaja. Nastavnici imaju slobodu u planiranju i uspostavljanju balansa između prethodnih postignuća u pojedinim područjima i vremena potrebnog za dalji rad. Imaju punu slobodu u izboru nastavnih metoda, oblika nastavnog rada, nastavnih sredstava, naravno u skladu sa savremenim tendencijama u metodici nastavnog rada. Ali sve je podređeno postavljenim ciljevima i jasno naznačenim ishodima učenja.

ČITANJE I PISANJE

Programski sadržaji

*Čitanje proznog teksta
štampanog /tiskanog latiničnim
pismom*

*Čitanje naglas Čitanje
u sebi Čitanje po
ulogama Izražajno
čitanje*

Čitanje i recitovanje pjesme

*Čitanje teksta štampanog
ćirilicnim pismom*

Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci

Pojačavanje spoznaje o značaju čitanja;
Vježbanje u koncentraciji na sadržaj;
Čitanje kao učenje kako da se čita;
Svijest o zadatku (šta se traži od mene? Gdje to mogu naći u udžbeniku?
Šta mi je još potrebno? Koji izvori informacija postoje?

Razvijanje sposobnosti čitanja radi sticanja informacija
Razvijanje sposobnosti kritičkog čitanja

Osposobljavanje za čitanje u sebi i brzo uočavanje ključnih riječi
Osposobljavanje za samostalno čitanje i razumijevanje pročitanog

Priprema za vrijednosnu analizu i vrednovanje umjetničkih i životnih poruka

Osposobljavanje za čitanje pjesme, memorisanje sadržaja i recitovanje

Pravilno čitanje , razumijevanje i reprodukcija pročitanog.

Standardi očekivanih postignuća

Minimum
(zadovoljavava)

Prosječno
(dobar)

Iznad prosjeka
(visok standard)

Čitanje tekstova štampanih latiničnim pismom (glasno i u sebi , razumijevanje pročitanog

Čitanje i recitovanje po samoizboru

Ilustriranje doživljaja pjesme

Poznavanje slova ćirilicnog pisma, pravilno čitanje riječi i rečenica razumijevanje pročitanog

Pravilno i tečno čitanje s razumijevanjem smisla pročitanog reproduktivna i stvaralačka razima

Izražajno čitanje naglas i u sebi, prepoznavanje pjesničkih slika, ritma, rime

Recitovanje

Čitanje sadržaja štampanog ćirilicnim pismom, razumijevanje i reprodukcija.

Izražajno čitanje i stvaralačko izražavanje (mogućnost kritičke ocjene, unošenja izmjena)

Razumijevanje sadržajnih, kompozicijskih aspekata pažljivo strukturiranje pisanog rada

Tečno čitanje tekstova štampanih latiničnim i ćirilicnim pismom

Pisanje

Usavršavanje pisanja

- *Pisanje rečenica o pročitanim sadržajima*
- *Pisanje na zadanu temu*
- *Pisanje po diktatu (diktat s komentarom, objašnjeni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, izborni diktat, stvaralački diktati, kontrolni diktat)*

Usvajanje pisanih slova ćirilice

(pravilno pisanje i povezivanje slova u strukturu riječi, razumijevanje napisanog)

Pisanje riječi i rečenica uz ilustrirane sadržaje
Prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta

Usavršavanje tehnike pisanja latiničnim pismom, dalji rad na estetskoj strani rukopisa

Razvijanje svijesti o značaju kulture pismenog izražavanja. raspored teksta, ortografski zahtjevi, usklađenost sadržaja mišljenja i napisanog sadržaja)

Osposobljavanje za analizu napisanog, uočavanje nedostataka, evidentiranje vlastitih grešaka, procjena nivoa postignuća

Razumijevanje značaja poznavanja jednog i drugog pisma i osposobljavanje za čitanje tekstova štampanih ćirilicnim pismom i mogućnost služenja pisanim slovima ćirilice u pismenim vježbama i komunikaciji.

Poznavanje pisanih slova latinice i mogućnost pravilnog pisanja riječi, rečenica, kraćih tekstova

Pisanje po diktatu riječi, rečenica, kratkog teksta

Poznavanje pisanih slova ćirilice, mogućnost povezivanja slova u strukturu riječi

Prepisivanje riječi
Pisanje riječi po diktatu

Pisanje kraćih rečenica

Potpuno snalaženje u pisanju slovima latinice (pravilan i estetski izgrađen rukopis)

Pisanje riječi, rečenica, sastava

Usvojena pisana slova ćirilice, Pravilno pisanje svih slova, njihovo pravilno povezivanje u strukturama riječi

Razumijevanje napisanog

Mogućnost prepisivanja rečenica štampanih ćirilicnim pismom pisanim slovima ćirilice

Izgrađen rukopis i pisanje dovedeno do nivoa automatizma (u latiničnom pismu)

Razumije sadržajne, kompozicijske aspekte, pažljivo strukturira pisani rad

Pisanje ćirilicom bez zastoja, čitko i lijepo

Književni tekstovi

Čitanačka štiva
Nasiha Kapidžić-Hadžić:

Divna zemlja i tetka Devla

Jakov Jurišić:

Srne na santi leda

Zehra Hubijar:

Kestenjar Armenska

bajka: *Tumačenje*

snova Ivan Cankar:

Zastidio se majke

Japanska bajka:

Zlatna sjekira Šefik

Daupović:

San zubara Pincetija

Aleksa Mikić:

Neočekivani susret

Enes Kahvić: *Čamac*

Branko Ćopić: *Nećeš*

mi vjerovati Nedžati

Zekerija:

Zar vam nisam rekao

Jure Kaštelan:

Proljeće je slikar

Maja Gjerek -Lovreković

Zimska priča

Književno-teorijski pojmovi

Tok događaja u vremenskom slijedu (na

obimnijem tekstu)

Uočavanje mjesta i vremena radnje

Likovi-njihov izgled, postupci, osobine

Uočavanje i upoređivanje postupaka glavnih likova (likovi čiji su postupci izrazito suoprotstavljeni)

Uspostavljanje analogije: književni lik –likovi iz svakodnevnih životnih situacija

Stav prema likovima i objašnjenje stava

Uočavanje opisa lika u književnom tekstu

Uočavanje opisa pojave u književnom tekstu

Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci

Spoznavanje onoga što nije neposredno dato ali je

konstitutivni dio značenja riječi, rečenice, teksta

Misaono i emocionalno poistovjećivanje s likovima

Bogaćenje emocionalne,kognitivne i socijalne komponente

Izražavanje vlastitog stava o liku, pronalaženje argumenata i formiranje vlastitog ponašanja u skladu s pozitivnim primjerima

Afirmacija moralnih vrijednosti:dobrote, plemenitosti, poštenja, discipliniranosti i osjećaja za mjeru, marljivosti)

Ishodi druženja s književnim tekstom

Zadovoljavajući Prosječni Iznad prosjeka

Pamćenje slijeda događaja

Razumijevanje sadržaja na razini reprodukcije pročitano

Uočavanje glavnog događaja,glavnih i sporednih likova

Mogućnost reprodukcije (odgovori na pitanja u usmenoj formi i na pojednostavljena pitanja u pisanoj formi)

Razlikovanje vrsta književnog teksta na osnovi osnovnih obilježja

Razumijevanje na razini uopštavanja i formuliranja podnaslova logičkim cjelinama

Razumijevanje kao rezultat uviđanja uzroka i posljedice. **formuliranje poruke**

Potpuno samostalno čitanje, razumijevanje pročitanog, mogućnost samostalne analize i raspravljanja o pročitanom sadržaju. Izgrađen vlastiti odnos prema književnom tekstu .

<p><i>Dramski tekstovi:</i> Željka Horvat – Vukelja: <i>Reumatični kišobran</i> Jadranka Čunčić-Bandov: <i>Jesenska šumska šala</i> Pjesme Alija H. Dubočanin: <i>Jesenja pisma</i> Gustav Krklec: Prvi snijeg Ismet Bekrić: <i>Domovina nije riječ iz spomenara</i> Kasim Deraković: <i>Ljetna noć</i> Muharem Omerović: <i>Moja baka</i> Šukrija Pandžo: <i>Osluškiivanje</i> Grigor Vitez: <i>Svirala od vrbe</i></p>	<p>Piščev govor i govor lika Didaskalije</p> <p>Pjesnička slika</p> <p>Ritam –podizanje i spuštavanje glasa u govoru i čitanju; izmjena dugih i kratkih slogova)</p> <p>Rima- glasovno podudaranje krajnjih slogova (dvosložna rima)</p>	<p>Dalji rad na čitanju dramskog teksta(prirodno i bez patetike; Rad na glasovnoj izražajnosti, vježbanje ekspresivnosti i smisla za isticanje značajnih elemenata Izražajno predstavljanje teksta Ostvarivanje uloge u igrokazu kao vid govorne produkcije</p> <p>Obično,svakodnevno u pjesmi Izvori nadahnuća</p> <p>Ritam i rima kao izrazi doživljaja Poezijom do uestetskog doživljaja i spajanja emotivne, spoznajne, vrijednosne, imaginativne komponente, stvarnog i maštovitog</p> <p>Njegovanje senzibiliteta za sugestivnost pjesničke riječi, odgoj za ljepotu pjesničkog kazivanja</p>	<p>Razumijevanje sadržaja dijaloga, pravilno čitanje</p> <p>Pravilno čitanje Pjesme, recitovanje pjesme</p>	<p>Dočaravanje likova,atmosfere izražajnim čitanjem</p> <p>Izražajno čitanje recitovanje, razumijevanje pojmova predviđenih programom</p>	<p>Gluma,preuzi manje uloge lika, unosenje promjena u tekst</p> <p>Stvaralački odgovor na pjesmu kao poticaj pisanje pjesme, sastava</p>
<p>Učenici će o s j e ć a t i , prepoznati i doživljavati snagu i ljepotu pjesničke riječi. Uočavaće slikovitost, jezgrovitost u pjesničkom izrazu. Moći će porediti kazivanje u proznom tekstu, raspoloženje u pjesmi, muzičkom djelu, likovnom izrazu. Ljepotu će doživljavati svim čulima, mislima i osjećanjima.</p>					
<p>Lektira Ivica Vanja Rorić: <i>Plavi vjetar</i> Bisera Alikadić: <i>Kraljica iz dvorišta</i> Nedžati Zekerija: <i>Djeca triju ulica</i> Karlo Kolodi: <i>Pinokio</i> <i>Vrelo ljepote/Stihovi u lektiri/ (izbor iz bosanskohercegovačke poezije za djecu)</i></p>	<p>Razumijevanje smisla čitanja.Zašto čitamo? Kako samostalno čitati ? Čitanje radi uživanja. Čitanje radi sticanja i proširivanja znanja Radi upoznavanja s knjigom (naslovna strana, autor, izdavač, broj stranica, o čemu se govori u knjizi), vježba u predstavljanju teksta , knjige.</p>	<p>Osposobljavanje učenika za samostalno čitanje, pamćenje i mogućnost prezentacije</p> <p>Razumijevanje značaja znanja i uloge čitanja u učenju i odgoju i samoodgoju</p> <p>Vrijeme za priču;vrijeme za pjesmu: Čitamo odabrane dijelove dragih štiva,recitujemo pjesmu po samoizboru</p>	<p>Učenik je pročitao knjigu. Može odgovarati na postavljena Pitanja.</p>	<p>Može sudjelovati u analizi i samostalno govoriti o sadržaju, likovima,poruci</p>	<p>Samostalan/nost u prezentaciji pročitane knjige.</p> <p>Mogućnost poređenja, izvođenja zaključak</p>
<p>Učenici će moći samostalno pročitati tekstove predviđene za domaću lektiru. Sudjelovaće u analizi u skladu s mogućnostima samostalnog čitanja, razumijevanja, reprodukcije i produkcije.</p>					

ME DIJSKA KULTURA

Programski sadržaji	P o j m o v i	Odgojno-obrazovni ciljevi	Očekivana postignuća		
			<i>Zadovoljavajući</i>	<i>Prosječan</i>	<i>Iznad prosjeka</i>
<i>Filmske vrste</i>	Šta je igrani ,a šta dokumentarni fim	Percepcija i recepcija filmskog sadržaja	Mogućnost praćenja filmskog sadržaja u kontinuitetu i razumijevanje sadržaja filma	Praćenje i razumijevanje filmskog sadržaja, razumijevanje poruke	Uočavanje Povezanosti izražajnih sredstava i ostvarenih efekata
<i>Nijemi i zvučni film</i>	U istoriji filma prve filmske predstave odnose se na dokumentarni film i snimljene situacije iz svakodnevnog života	Uočavanje karakteristika i značaja dokumentarnog filma Zauzimanje stava			Produkcija ideja za snimanje dokumentarnog filma koji se odnosi na život u školi ili široj zajednici
<i>Crno-bijeli film i film u boji</i>	Napredak u razvoju filma -tehnički aspekti - film u crno-bijeloj tehnici - film u boji	Poređenje efekata Crno-bijelog i efekata filma u boji, zvučnog u odnosu na nijemi fil	Uočavanje razlike u tehnici snimanja	Uočavanje relacije tehnika snimanja- i punoće doživljaja	Mogućnost šireg objašnjavanja povezanosti pojedinih segmenata u procesu stvaranja filma
<i>Dokumentarni film</i>	-Nijemi i zvučni film -Radio kao medij i radio-emisija u funkciji popularizacije znanja, kulture i zabave primjerene djeci	Ogoj i obrazovanje praćenje radio-emisija)	Mogućnost koncentracije i slušanja, Pamćenja osnovnih informacija	Pažljivo praćenje, memorisanje sadržaja, mogućnost reprodukcije	Posjedovanje razvijene kulture slušanja i izbora sadržaja
<i>Radio –emisije</i>	Radio, emisija	Razvijanje općih odgojnih vrijednosti	Samostalno čitanje	Čita i komentariše	Mogućnost kritičkog čitanja
<i>Dječiji listovi</i>	List kao komunikacija i izraz stvaralaštva odraslih za djecu i djece za djecu				

J E Z I K: Rječnik, gramatika, pravogovor i pravopis

Očekivana postignuća

Programski sadržaji

Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci

Zadovoljavajuća.

Prosječna

Iznad prosjeka

Služenje rječnikom i snalaženje u abecedno i azbučnom slijedu (traženje riječi, vježbe koje potiču na

Rječnik

Riječi u priči i pjesmi

Riječi opisivači

Riječi informacije

Riječi poruke

takmičenje i brzo snalaženje (Ja sam slovo C. Koje je slovo do mene.? Mi smo slova D i H. Koja su slova Između nas? Sređivanje kartona riječi sa različitim inicijalnim znakom, sređivanje kartona riječi koje imaju isto slovo na početku (šuma Šemsa, Šime, štap, šećer)

Razvijanje sposobnosti izbora adekvatnih riječi u govoru, pisanju
Upotreba riječi u komunikaciji: predstavljanje, traženje informacije (u kupovini, na putovanju, traženju pomoći u slučaju nesnalaženja).
Tačno artikuliranje potrebe, zahtjeva

Izbor riječi kojima opisujemo
Riječi kojima pojačavamo argumentaciju

Pravilan izgovor riječi koje su dominantne u svakodnevnom govoru

Razumijevanje značenja riječi u književnom tekstu i mogućnost njihove upotrebe u reprodukciji sadržaja, služenje riječima iz književnih djela

Prilagođavanje rječnika situaciji i situacionom kontekstu

Adekvatna upotreba riječi u različitim situacijama.

Razumijevanje značenja riječi, njihova u govoru i pisanju

Posjedovanje smisla za izbor pravih riječi radi dočaravanja raspoloženje, situacije, aktivnosti

Posjedovanje bogatog fonda riječi

Upotreba riječi koje su nove i neočekivane s obzrom na uzrast i programske zahtjeve

Upotreba riječi na nov i originalan način

Gramatika	Pojmovi	Ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća		
			Zadovoljavajuća	Prosječna	Iznad prosjeka
<p>Azbuka Vrste riječi: I m e n i c e Zbirne i gradivne imenice Zamjenice (lične i prisvojne) Pridjevi (opisni, prisvojni, gradivni) Brojevi (glavni i redni)</p> <p>Rečenica Subjekt i predikat u rečenici; Prosta neproširena rečenica</p> <p>Subjekatski i predikatski skup Priloške odredbe Prosta proširena rečenica</p> <p>Pravogovor i pravopis</p> <p>Veliko slovom pisanju naziva :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ulica, trgova, bulevara - škola, - knjiga, listova, časopisa <p>U pisanju imena pripadnika naroda Pisanje imena životinja Pisanje risvojnih pridjeva na – ov, -ev,-in) Pisanje prisvojnih pridjeva na – ski , -čki , -čki</p> <p>Pravilno rastavljanje riječi na kraju retka</p>	<p>Azbuka Imenice Zamjenice Pridjevi Brojevi</p> <p>Subjekt i predikat u rečenici</p> <p>glagol kao predikat</p> <p>Imenica kao Subjekt Mjesta, vrijeme I način</p> <p>subjekatski i predikatski skup Veliko slovo u primjerima koji su predviđeni programom Riječ-slog-rastavljanje riječi</p>	<p>Usavršavanje perceptivnih, analitičkih i lingvističkih sposobnosti Razvijanje sposobnosti gramatičke analize rečenice, teksta; Razlikovanje primjera od (ne) primjera Razvijanje sposobnosti generalizacije, izvođenja zaključaka Razlikovanje navedenih vrsta riječi i prepoznavanje u tekstu Jednostavna i proširena rečenica u komunikaciji (brzina, intonacijski modaliteti) Gramatika i vrijednosni sistem (pozitivna svojstva i imenovanje, pridjevi u funkciji razlikovanje pozitivnih i negativnih osobina: druželjubiv, drag, sebičan, škrt</p>	<p>darežljiv)</p> <p>Razlikovanje navedenih vrste riječi u jednostavnijim primjerima rečenica</p> <p>Prepoznavanje subjekta i predikata u rečenici</p> <p>Primjena pravila o upotrebi velikog slova u primjerima koje predviđa Program</p> <p>Pravilna upotreba znakova interpunkcije</p>	<p>Snalaženje u analizi rečenice u obimu koji podrazumijevaj u navedeni programski sadržaji</p> <p>Pisanje u skladu s pravilima koja su obuhvaćena programskim sadržajima</p>	

KULTURA IZRAŽAVANJA

Razlikovanje vrsta riječi, uočavanje njihove funkcije u rečenici

Mogućnost prepoznavanja u tekstu

Samostalna analiza rečenice (subjekat, predikat, dodaci)

Pravilna upotreba pravila o pisanju velikog slova

Uočavanje i ispravljanje vlastitih i tuđih grešaka u pisanim radovima

Oblik izražanja	Vježba	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Ishodi rada na usmenom i pismenom izražavanju		
			Zadovoljavajući	Prosječni	Iznad prosjeka
<i>Narativni</i>	Prepričavanje na osnovu samostalno sastavljenog plana	Osposobljavanje za samostalno čitanje teksta, razumijevanje uočavanje logičkih cjelina i samostalno formulisanje podnaslova tim cjelinama Razvijanje sposobnosti analize, sinteze, apstrahovanja i generalizacije (kognitivna razina).	Snalaženje u jednostavnim i uobičajenim situacijama, prilagođavanje načina izražavanja situacijama	osobina	Sposobnost hipotetičkog mišljenja zamišljanje brojnih alternativa
	Pričanje na osnovu datog početka (slike, teksta)	Snalaženje u nedovršenim jezičkim strukturama. Stvaranje sadržaja na osnovu poticajnih riječi; Izazivanje širokog spektra asocijacija, mašte. Osposobljavanje za adekvatan izbor riječi, stvaranje rečeničnih struktura u kontekstu tematskog kruga ponuđenih riječi.	Mogućnost stvaranja sadržaja koji ima logičan slijed		osmišljenost, svršishodnost, pravilnost i jasnoća izražavanja
	Pričanje na osnovu datih tematskih riječi	Poticanje individualnog, stvaralačkog nerva, mašte i kreativnosti u izražavanju	Mogućnost govorenja i pisanja o konkretnim sadržajima (vidim, čujem) i o osjećanjima		Uspostavljanje logičkih veza i stvaranje smislene i kompozicijski organizovane priče
	Opis pojave, zbivanja u prirodi	Razvijanje sposobnosti posmatranja i zapažanja svega što je u okruženju. Upoređivanje opisa lika u književnom djelu, opisivanje poznatih osoba (izbor adekvatnih riječi deskriptora), riječi za označavanje vidljivih osobina i riječi za označavanje ponašanja, postupaka.	Osmišljeno i pravilno izražavanje u usmenoj i pisanoj		Zapažanje važnih osobina, ali i mogućnost uspostavljanja relacija: vidljivo i skriveno
<i>Deskriptivni</i>	Opis lika iz najbliže okoline	Njegovanje govornog i pisanog jezika	Uočavanje reprezentativnih		

Posjedovanje
bogatog leksičkog
fonda i mogućnost
spontanog,
tečnog
izražavanja

Sposobnost pisanja
emotivno obojenih
sadržaja

Posjedovanje
bogatstva ideja i
mogućnost
oblikovanja misli
na zanimljiv način
Posjedovanje dara
zapažanja i
Raspolaganje
rječnikom kojim
Zapaženo može
izraziti riječima,
rečenicama, pričom
Dobro zapažanje i
bogat rječnik,
mogućnost poređenja
i zaključivanja

<i>Informativni</i>	<p>Pisanje izvještaja Šta? Gdje? Kada? Kako? Zašto ?</p>	<p>Osposobljavanje za uočavanje redosljeda događanja, važnih elemenata u događaju, situaciji, aktivnosti sposobnost sistematičnog predstavljanja</p>	<p>Mogućnost praćenja vremenskog slijeda u događaju ili aktivnosti Registrowanje u formi kratkih rečenica</p>	<p>Izvještaj ima sve potrebne elemente</p>	<p>Sposobnost sažetog i objektivnog prikazivanja događaja, situacije</p>
		<p>Prilagođavanje namjeni sadržaja i oblika izražavanja</p>			
<i>Mješoviti</i>	<p>Pisanje pisma - pismo obavijest - pismo zahvale</p>	<p>Pisanje sa svrhom, način obraćanja, oslovljavanje, rukopis, stil, izgled papira, urednost kao pokazatelji koliko poštujemo osobu kojoj pišemo</p>			<p>Pisanje sadrži elemente slikovitog i maštovitog kazivanja</p>
					<p>Bogatstvo misli i asocijacija, originalnost u upotrebi riječi</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U četvrtom razredu povećen je fond nastavnih sati. Učenici su misaono jači, iskustvom bogatiji. To znači da treba **povećati očekivanja** i jasno postaviti zahtjeve. Na početku godine važno je izvršiti **evaluaciju** postignuća u prethodnim razredima i upoznati učenike čemu težimo u pojedinim područjima: kakvom čitanju, pisanju, razumijevanju sadržaja, kakvom usmenom i pismenom izražavanju. Dogovorite se s učenicima o nivoima postignuća, napišite na razredni pano šta očekujete u pojedinim područjima. To je naznačeno u standardima postignuća. Postepeno ih uvodite u jasnu pojmovnu diferencijaciju.

U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su važni elementi: broj nastavnih sati, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave maternjeg jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definirani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika četvrtog razreda.

Čitanje i pisanje ostaju u prvom planu. Interpretacija teksta kao područje u osnovi je gramatike i nastave usmenog i pismenog izražavanja. To je nepresušan izvor riječi, pojmova i doživljaja. Čitanačka štiva su istovremeno vrijedna književna djela i osnov su za realizaciju svih programskih zahtjeva. Ti se tekstovi razlikuju s obzirom na tematiku, obim, prisustvo naracije ideskripcije, dominantan vrijednosni sistem, ali koliko mogu biti od pomoći u ostvarivanju ciljeva ostalih područja nastave maternjeg jezika.

U samoj interpretaciji teksta treba stalno imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno, nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetnička štiva dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli, maštu. Da taj susret predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva. Neka u razgovoru, raspravi, suprotstavljanjem mišljenja dolaze do zaključaka.

U interpretaciji lirske pjesme novi su, u pojmovnom smislu, ritam i rima. Manje insistirajte na reprodukciji u pojmovnom smislu, stvorite atmosferu u kojoj će učenici osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam, neka više uživaju u ritmu, a manje pamte pojmove. Poeziju treba čitati i u njoj uživati. Ne robovati bilo kakvim šablonima i ne smještati sve u racionalne okvire.

Medijsku kulturu valja posmatrati u kontekstu ukupnih programskih zahtjeva i potcrtavati potrebu selektivnog pristupa ovim sadržajima.

Posebno mjesto u Programu ima domaća lektira. Za pet naslova ostavljeno je 20 nastavnih sati. Kreativnijim, fleksibilnijim pristupima radu na ovim tekstovima uvodite učenike u svijet literature i razvijajte s a m o s t a l n o s t u druženju s knjigom. Važno je da učenik čita, razumije, izrazi pročitano na njemu svojstven način, da može objasniti zašto mu se nešto dopada ili ne dopada, da ilustrira. Ne unositi podatke o pročitanim knjigama u bilo kakve obrasce. Svako je djelo posebno i traži specifičan pristup. Važno je da knjiga ostane u sjećanju, da ostavi traga u doživljajnom smislu, a ne da bude na popisu "pročitanih". Izbor iz poezije bosanskohercegovačkih autora je poticaj za kreativnije pristupe. Dozvolite učenicima da čitaju i da izdvajaju pjesme koje se njima posebno dopadaju. Neka se pripreme za čitanje i recitovanje odabrane pjesme, obrazlože izbor. Neka lijepo prepisu tekst pjesme (sigurno će se truditi da to bude lijepo, a to je onda i vježba usmjerena na estetsku stranu rukopisa), ilustriraju, a onda te listove uvežite i dogovorite se s njima o naslovu (Najljepše pjesme, izbor IV a razreda; Pjesma do pjesme, odabrali učenici IVb itd.). Isto možete uraditi i sa pričama. Neka biraju pjesmu, priču koja se odjeljenju kao takva dopada. Stavite na pano tekst pjesme, priče.

Sadržaji nastave gramatike, kulture usmenog i pismenog izražavanja direktnije su usmjereni na poboljšavanje nivoa opšte pismenosti. Bilo bi poželjno da nastavnici ocjenjuju i kvalitet usmenog izražavanja. U razrednoj nastavi vježba usmenog izražavanja uvijek prethodi pismenoj vježbi. Tako treba i dalje raditi, ali uvesti ocjenjivanje kvaliteta govora. To bi svakako povećalo odgovornost prema izgovorenoj riječi i ulaganju napora u oblikovanje rečenice, pojačalo bi potrebu da se izbjegavaju ponavljanja, a jačala bi ukupna motivacija za rad na usmenom izražavanju. Ističite značaj osmišljenog, pravilnog, jasnog govora.

U realizaciji sadržaja nastave gramatike i pravopisa oslanjati se na dječije doživljavanje jezika. Na pojmovima raditi uvijek u kontekstu rečenice, teksta. Tako će lakše diferencirati primjere od (ne) primjera. Pojmovi se međusobno razlikuju po stupnju apstrakcije. Uvijek su u odnosu međuzavisnosti, kako u okviru ovog nastavnog predmeta, tako i u ukupnom ljudskom saznanju.

I na kraju, **ukupna postignuća valja iskazati numeričkom ocjenom**. Uz programske sadržaje su tri nivoa postignuća: zadovoljavajuća (minimalna) postignuća, dobra, prosječna i ona iznad prosjeka – visoka postignuća. Iako ti nivoi nisu podudarni sa skalom ocjenjivanja od 1- 5 ipak su važan orijentir u postavljanju zahtjeva. Uostalom, nastavnik kao ocjenjivač mora uvažavati mnoštvo elemenata: Nema univerzalne preporuke ni za navedene stupnjeve i za sve aspekte znanja i vještina.

Važno je da i učenike vježbate u **samoocjenjivanju**. Kažite im unaprijed šta ćete ocjenjivati, kada, šta smatrate posebno važnim. Napravite i na panou prikaz očekivanih rezultata opisanih po stupnjevima. Primjera radi: Moje čitanje ima sve karakteristike dobrog čitanja: pravilno je, tečno, izražajno. Mogu pročitati tekst bez greške. Neka svaki učenik postavi sam sebi pitanje: Gdje sam ja? Neko će primijetiti da njegovo čitanje nije dovoljno brzo, drugi da čita monotono, treći da griješi mnogo u izgovoru riječi. Analiza je zajednička. Svi su ocjenjivači. Zajednički dolazimo i do mjera koje će djelovati na poboljšanje postignuća pojedinca i odjeljenja. Plan daljih aktivnosti podrazumijeva utvrđivanje bližih i daljih koraka i ciljeva, individualne i individualizirane linije razvoja.

Sličan pristup odredite i u ostalim područjima. Kažite na koji način ćete bodovati odgovore i neka oni sami upišu ocjenu nakon uvida u tačnost (na bazi poređenja). Veoma je važno da i roditelji budu upućeni u **smisao ocjenjivanja**. Ne zaboraviti da ocjena ima onoliko smisla koliko vodi ukupnom napredovanju svakog učenika i koliko u njemu budi želju da se potruži i poboljša postignuće.

ENGLISKI JEZIK

PRVI STRANI JEZIK
ENGLISKI JEZIK
(3 sata sedmično – 105 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Ciljevi	Očekivani rezultati / ishodi učenja
Nastaviti na naglašavanju ciljeva promoviranih u prvoj godini učenja: - učenje jezika, a ne o jeziku - dalje njegovati razvijanje pozitivnog, razigranog stava prema učenju jezika - podsticati motiviranje odgovornog i aktivnog stava - podsticanje radoznalosti i kreativnosti; - dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja - podsticanje temeljitosti, predanosti i preciznosti u učenju jezika - njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog, primjereno uzrastu - kroz igru, pjesmu i ples učiniti da učenje engleskog jezika bude zabava i zadovoljstvo - postupni i odmjereni prelaz ka čitanju pisanju najjednostavnijih riječi i rečenica.	Učenici će: - razviti želju i ljubav prema učenju engleskog jezika - razumjeti primjerene sadržaje na engleskom jeziku - prihvatiti logički pristup upotrebi naučenog - izražavati slobodu i samostalnost u govoru i direktnom reagiranju - znati čitati riječi pojedinačno povezano sa konkretnim pojmovima - znati čitati jednostavne rečenice - znati prepisivati, davati kratke pismene odgovore, popunjavati slova i riječi - razviti samopouzdanje u izražavanju primjereno uzrastu - prepoznati zadovoljstvo i korist pri proširivanju znanja stranog jezika

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- Teme (tematska područja vezana za svakodnevni život, aktivnosti i interesovanja djeteta ovog uzrasta);
- Funkcije i vještine (usmena i pismena kompetencija primjerena datom nivou učenja);
- Aktivnosti (kojima se realiziraju vještine);
- Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
- Vokabular (koji odgovara datim temama, predviđenim funkcijama i vještinama).

DIDAKTIČKO-METODOLOŠKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmenu komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, koje imaju za cilj da pobude, razviju i podržavaju zainteresiranost za učenje jezika.

Nastavnik treba da:

- pažljivo planira svaki čas, cilj i način rada; da priprema materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; piše pismene pripreme za svaki čas;
- stvori pozitivnu i zabavnu atmosferu za učenje;
- razvija od početka radne navike;
- razvija komunikacijske sposobnosti;
- razvije vlastiti sistem praćenja i provjeravanja napredovanja svakog učenika;
- osposobi učenike da samostalno rade tokom časa i kod kuće;

- njeguje poštivanje drugoga u toku zajedničkog rada i natjecanja;
- slobodno oblikuje svoje časove, proširuje materijal prema datoj situaciji, saraduje sa kolegama i stručnim savjetnikom;
- da se drži principa jednostavnosti, primjerenosti i postupnosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima.
- da procijeni kojim fondom riječi učenici treba da ovladaju u datoj grupi i datim uvjetima;
- da primjenjuje direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- da praktikuje prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a potom usmenu upotrebu bilo izolovano ili u govornoj interakciji;
- da ne prihvata kruto uputstva data u programu, udžbenicima i priručnicima, nego da kreativno i fleksibilno kreira svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjereno uslovima u kojima radi.

- **Praćenje i vrednovanje** treba da je kontinuirano i provedeno veoma pažljivo i nenametljivo, konkretno i pozitivno. Ono treba da je u funkciji motivacije učenika na daljnji rad i razvijanje naklonosti i ambicije za učenje jezika. Nastavnik istovremeno procjenjuje realizaciju zadanih ciljeva i vlastiti učinak.

Napomena: na ovom nivou nema učenika koji ne zadovoljava predviđeni minimum.
U četvrtom razredu učenici se ocjenjuju broičano.

- **Interdisciplinarni sadržaj**

Učenje stranog jezika je izuzetno povezano sa područjima drugih školskih predmeta.

Korelacija je naročito izražena sa predmetima likovne i muzičke kulture, tjelesnog i zdravstvenog odgoja, matematike (brojevi, sabiranje), moja okolina (naše tijelo i zdravlje, život i rad u školi, kućni ljubimci), vjeronauka (praznici), bosanski jezik (opisivanje), kultura življenja (higijenske navike).

- **Interkulturalne vještine**

Upoznavanje kulture engleskog govornog područja, poređenje sa vlastitom kulturom i tradicijom, razvijanje pozitivnog, tolerantnog stava prema različitostima.

- **Preporuke**

Za organizaciju i realizaciju nastave engleskog jezika u drugoj godini učenja i dalje je naglašena potreba za fleksibilnošću, kako u nastavnim aktivnostima tako u rasporedu i trajanju časova. I dalje je moguće i poželjno paralelno izvođenje nastave engleskog jezika sa nastavom drugih predmeta. Trajanje časa ne postavljati kruto, prilagoditi ga raspoloženju i trenutnim potrebama učenika. Koristiti igru i pjesmu kao osvježanje i učenje jezika provoditi u razigranom, vedrom i privlačnom okruženju. Koristiti mogućnosti izlaska iz učionice radi neposrednosti i očiglednosti u nastavi.

Nastavne metode i oblici rada

Koristiti što raznovrsnije nastavne metode i oblike rada. Primjenjivati frontalni i individualni pristup, kao i rad u manjim i većim grupama, i rad u parovima. *Role-playing*, *drama-playing*, igranje po ulogama, pjevanje horsko i pojedinačno, pantomima, pogađanje, maskiranje, *pretending*, igre riječima, rješavanje jezičke zagonetke i križaljke, igre pogađanja su neki oblici koji su se pokazali učinkoviti i koje treba primjenjivati.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama:

Ukoliko se ukaže takva potreba rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

Engleski jezik

Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
4. razred Osnovna škola Prvi stepen elementarnog znanja	Proširivanje tema: <ul style="list-style-type: none"> • Lično predstavljanje • Porodica • Kuća, dom • Moja okolina (u gradu i selu) • Svakodnevni život • Škola • Slobodno Vrijeme 	<ul style="list-style-type: none"> - pozdravljanje - predstavljanje sebe i drugih - identificiranje ljudi i predmeta - lociranje ljudi i predmeta - opisivanje ljudi i predmeta - boje predmeta - raspoloženja i stanja (ograničeno) - trenutne aktivnosti - svakodnevne aktivnosti i radnje - brojanje (<i>How many ... are there?</i>) - čitanje vremena - dani u sedmici - izražavanje sposobnosti (<i>I can I can't</i>) - izražavanje dopadanja - izražavanje posjedovanja (<i>John's book, my house</i>) 	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I REAGIRANJE 1) neverbalno: imitiranje, gestikuliranje, gluma, crtanje, bojenje, povezivanje ilustracija sa tekstom, izvršavanje uputa i naredenja, označavanje tačnih/netačnih (<i>T/F</i>) tvrdnji, podvlačenje, redanje, itd. 2) verbalno: ponavljanje za izgovorenim, kratki odgovori na nastavnikova pitanja, dopunjavanje, ispunjavanje tabela, itd. b) ČITANJE I REAGIRANJE: Čitanje kratkih tekstova usebi ili naglas i reagiranje: 1) neverbalno: crtanjem, redanjem ilustracija, povezivanjem ilustracija sa odgovarajućim tekstom, izvršavanje uputa i naredenja označavanjem tačnih/netačnih tvrdnji, izrezivanjem, oblikovanjem u plastelinu, itd. 2) verbalno: kratki odgovori na pitanja, povezivanje riječi u	Ponavljanje, proširivanje, korištenje sljedećeg gramatičkog gradiva: Imenice: vlastite, opće, množina, prisvojni genitive (<i>John's, Mary's</i>) Zamjenice: lične, pokazne (<i>this, that</i>), upitne (<i>who, what</i>) Pridjevi: Determinatori, član (<i>a/an, the</i>), prisvojni pridjevi (<i>my, your, his, her</i>), upitni pridjevi (<i>what color</i>), opisni (<i>sad, happy, nice, bad, good, fine, tired, scared, hungry, thirsty</i>) Glagoli: Present Simple (potvrdni, negativni, upitni oblik), Present Continuous (potvrdni, odrični,	Ponavljanje, proširivanje osnovnog vokabulara na teme: *Predstavljanje: (<i>name, friend</i>) *Članovi uže i šire porodice (<i>mother, grandmother, father, grandfather, brother, sister, uncle, aunt,</i> *Prostorije u kući i namještaj (<i>kitchen, hall, loo/lavatory, sittingroom, bedroom, bathroom, table, chair, coffeetable, book case, curtain</i>) *Okolina u gradu i na selu (<i>garden, yard, traffic-lights, park, shop, bus stop, car, post office, cinema; village, river, wood, lake, hill, bridge, trees; dog, cat, pig, cow, horse, bird, itd.</i>) *Raspoloženje: <i>happy, sad, tired, scared,</i>

		<p>- izražavanje molbe (<i>Can I? May I?</i>) - ponuda, njeno prihvatanje i odbijanje</p>	<p>stupcima A i B, ispunjavanje tabela, dovršavanje rečenica, redanje teksta prema smislu, ispunjavanje križaljki. PRODUKCIJA a) GOVOR: ponavljanje riječi koje su izgovorene, postavljati zahtjeve, moliti, davati upute i naredbe, učestvovati u razgovoru sa drugim učenicima i nastavnikom, igrati uloge, recitirati, pjevati i igrati jezičke igre. b) PISANJE: prepisivanje kratkih tekstova, pisanje pojedinih riječi po diktatu, odgovori na pitanja, ubacivati, podvlačiti, redati riječi u smislaone rečenice, ispunjavanje tabela i križaljki, dovršavati rečenice, itd. Pisanje na ovom nivou nije prioritet, pa sve izvoditi ležerno i kroz igru.</p>	<p>upitni oblik), pomoćni glagol be; have, have got modalni glagol can (potvrđni, odrični, upitni oblik). Prilozi: za mjesto (<i>here, there</i>), vrijeme (<i>today, now</i>). Prijedlozi: za mjesto (<i>in, at</i>), vrijeme (<i>at, on, in, after</i>). Brojevi: 20-100 Rečenice: red riječi, osnovni tip u potvrdnoj, odričnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici (<i>There is a... There are...</i>)</p>	<p><i>naughty.</i> *Škola: <i>school things, school, furniture, school subjects, posters; draw, cut out, put.</i> *Svakodnevni život: <i>sleep, get up, eat, drink, talk, give, take, push, pull, cry; tablewear (spoon, knife, fork, plate, cup, glass); bathroom (toothpaste, toothbrush); face, body; clothes (pyjamas, jeans, shoes, raincoat); food (bread, butter, sandwich, orange juice, milk); toys, sports.</i> Učenici će koristiti: Afikse, u vezi sa datim temama i gramatikom, npr. (<i>- s, -ing</i>) Antonime, u vezi sa datim temama i gramatikom (<i>big small, give-take, push-pull</i>) Složenice, u vezi sa datim temama (<i>kitchen table, toothbrush, schoolfriend</i>) Kolokacije, u vezi sa datim temama, npr. <i>have breakfast, watch TV, look at this, turn on/off</i>)</p>
--	--	--	---	---	--

PRIJEDLOZI ZA IZMJENE I DOPUNE NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA:

Dio teme proširiti sa slijedećim oblastima:

- Životinje
- Tijelo
- Odjeća

Odjeljak funkcije i vještine proširiti sa:

- sposobnost razumijevanja i izvršavanja uputa i kratkih i jednostavnih naredbi
- sposobnost povezivanja vidnog i zvučnoga jezičnog sadržaja
- razumijevanje kraćih jednostavnih izjavnih rečenica i pitanja, razumijevanje osnovne namjere sugovornika
- globalno i selektivno razumijevanje kratkog teksta poznate tematike
- razumijevanje slovkanih riječi (*spelling*)

Unutar aktivnosti, u dijelu pisanje, dodati:

Pisanje čestitki za praznike, kratkih poruka na razglednicama, osobnih podataka na obrascim, nadopunjavanje teksta riječima koje nedostaju, povezivanje izmiješanih dijelova kratkog teksta u logičku cjelinu, pisanje vođenih kratkih sastava u sklopu prethodno usvojenih sadržaja

U odjeljku gramatika, dodati:

Imperative – razumijevanje i izražavanje molbe i zapovijedi uz pomoć imperativa

U odjeljku gramatika, izbaciti:

Present continous i ostaviti za naredni razred

U okviru nastavnog plana i programa, dodati:

***IZBORNE TEME**

U okviru 10% nastavnih sati tijekom godine pripremaju se teme po nastavnikovu izboru i/ili prema zanimanju učenika, kao na primjer neka priče, recitacije, pjesmice i brojalice.

Pri obradbi novog leksičkog gradiva ne bi trebalo uvoditi više od 7 do 8 novih leksičkih jedinica po nastavnom satu uzimanja novoga gradiva. Leksičko se gradivo ciklički proširuje i ponavlja.

Njemački jezik

NJEMAČKI JEZIK

ČETVRTA GODINA UČENJA, I V RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

(3 sata sedmično – 105 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Jezičke vještine	Ciljevi	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	Osposobljavanje učenika da na njemačkom jeziku komunicira na osnovnom nivou o temama iz neposrednog okruženja Podsticanje motivacije za učenjem njemačkog jezika	učenik prepoznaje glasove, naglasak, ritam i intonaciju u jeziku koji uči razumije jednostavna uputstva, pitanja, izjave, upozorenja, kratka objašnjenja nastavnika i reagira na odgovarajući način na iste razumije kratke dijaloge o poznatim temama
Čitanje i razumijevanje	Podsticanje mašte, radoznalosti i kreativnosti U nastavi njemačkog jezika u četvrtom razredu osnovne težiti dostizanju nivoa A 1.1	prepoznaje slova, napisane riječi i kraće rečenice čita naglas poznate riječi i rečenice uoči glavnu misao kratkog nisanog teksta u kojem su mu
Govor	Evropskog okvira za strane jezike.	pravilno artikulira glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice postavlja i odgovara na jednostavna pitanja učestvuje u razgovoru po modelu daje jednostavne informacije o sebi, porodici i prijateljima opisuje u nekoliko rečenica svom okruženju
Pisanje		prepisuje, dopunjava i samostalno piše riječi i kraće rečenice zapisuje pojedine (poznate) riječi ili kraće rečenice po modelu piše pojedinačne riječi i kratke rečenice o sebi i svom okruženju
Znanje o jeziku		Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stječe znanje o jeziku nego prepoznaje i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. škola i učionica
2. dani u sedmici, mjeseci, godišnja doba
3. atmosfersko vrijeme
4. porodica i život u porodici
5. proslava rođendana, Nove godine, Božića
6. životinje
7. jelo i piće
8. slobodno vrijeme

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

I u četvrtom razredu učenici jezik uče imitiranjem i ponavljanjem. Nakon usmenog usvajanja postepeno se prelazi na čitanje (prepoznavanje već naučenih riječi) - horsko i pojedinačno, te pisanje (preslikavanje a potom prepisivanje riječi i kratkih rečenica do usvajanja pravilnog pisanja pojedinih riječi i kraćih rečenica. Rad u parovima ili manjim grupama uz smjenu više različitih aktivnosti i angažiranje svih čula doprinose dinamici časa i održavanju neophodne pažnje učenika.

Nastavnik treba da:

- pažljivo planira svaki čas koncipirajući ga kao smjenu više faza od kojih nijedna ne bi trebalo da traje duže od deset minuta ,
- piše pismene pripreme za svaki čas,
- sadržaje koje obrađuje približi učenicima dobrom i pažljivo osmišljenom vizualizacijom,
- u nastavu integrira igru i sve one aktivnosti koje će doprinijeti usvajanju sadržaja svim čulima,
- poštuje osnovne didaktičke principe primjerenosti i postupnosti,
- procijeni kojim fondom riječi učenici treba da ovladaju u datoj grupi i datim uslovima,
- uoči sposobnosti svakog pojedinog učenika i pomogne mu da dostigne svoj maksimum,
- razvija vlastiti sistem praćenja i provjeravanja napredovanja svakog učenika,
- osposobi učenike da samostalno rade kako za vrijeme časa tako i kod kuće.

Praćenje i vrednovanje

U četvrtom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti.

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao napr. Likovna kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura, Muzička kultura, Moja okolina.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče

Rad sa djecom sa posebnim potrebama:

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

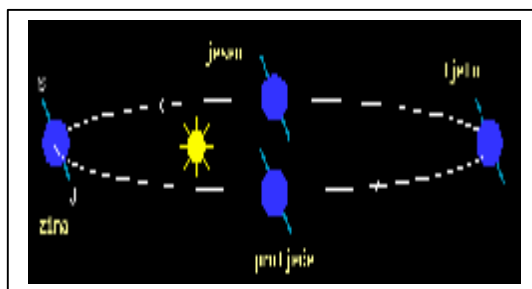
Njemački jezik – četvrta godina učenja

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenovati predmete u svojoj školskoj torbi - navesti školske aktivnosti - nabrojati dane u sedmici, naabrojati mjesece i godišnja doba - pitati za vrijeme - reći kakvo je vrijeme - brojati do 20 - imenovati članove porodice, - reći gdje stanuju, - reći svoj broj telefona, - dati osnovne informacije o svojim roditeljima, braći i sestrama - pozvati nekog na rođendansku proslavu - iskazati želju vezano za poklon - čestitati nekome rođendan, Novu godinu, Božić... - reći šta vole / žele jesti, piti - nabrojati aktivnosti u slobodno vrijeme - imenovati životinje 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <p>1) neverbalno, npr.: - crtanjem, - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>2) verbalno, npr.: - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa kasetofona i sl.</p> <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE : Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove , - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagirati: <p>1) neverbalno, npr: crtanjem., razvrstavanjem slika, pridruživanjem slike tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>2) verbalno, npr: - davnjem kraćih odgovora, - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom</p> <p>GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitirati, pjevati, - postavljati jednostavna pitanja, - odgovarati na pitanja, - igrati uloge, - pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge. <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati pojedinačne riječi , rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi, - dopunjavati izostavljene riječi, - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice. 	<p>Učenici će:</p> <p>koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice sa članom u jednini i množini:</p> <p><i>das Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične - Prisvojne zamjenice (<i>mein, dein, sein, ihr, unser</i>) - upitne: <i>wann, wie, was, warum</i> <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u prezentu - za izražavanje želje oblik <i>möchte</i> - imperativ za 2.lice jednine i 2. lice množine i za oblik persiranja <p>Brojeve: do 100</p> <p>Priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p>	<p>Učenici će proširivati osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Škola: <i>rechnen, malen, turnen, der Pinsel, der Malkasten</i></p> <p>Dani u sedmici, godišnja doba: <i>Montag, Dienstag, am Sonntag, der Frühling, im Sommer</i> <i>es regnet, es schneit</i></p> <p>Porodica i život u porodici: <i>Oma, Opa, Tante, Onkel,</i> <i>Ich wohne in ...</i> <i>Meine Straße heißt</i> <i>Meine Telefonnummer ist</i> <i>Mein Bruder ist</i> <i>Jahre alt.</i></p> <p>Rođendanska zabava: <i>Komm zu mir! Ich mache eine Party.Ich wünsche mir einen Teddy.</i> <i>Alles Gute zum Geburtstag!</i></p> <p>Jelo, piće: <i>essen, trinken, Milch, Tee, Saft, Wasser, Brot, Käse, ..</i> <i>Ich esse gern Schokolade.</i></p> <p>Slobodno vrijeme: <i>Fußball, Basketball, lesen, Musik hören, Computerspiele, ...</i></p> <p>Životinje: <i>Ich habe eine Katze.</i></p>

MOJA OKOLINA

(3 sata sedmično - 105 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJE UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
		Učenici znaju
ZNAJES	<p><u>Sticanje znanja o:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ⓡ Raznovrsnosti pojava i procesa u prirodi Ⓡ Živim bićima, njihovim osobinama, lancima ishrane, uzajamnim vezama Ⓡ O sunčevoj svjetlosti, vodi i vazduhu kao uvjetima života Ⓡ O gibanju zraka i promjeni osobina materije Ⓡ O zelenoj biljci i njenim dijelovima Ⓡ Čovjeku kao prirodnom i društvenom biću Ⓡ Atmosferskim padavinama Ⓡ Prošlosti i sadašnjosti kraja Ⓡ Osnovnim obilježjima kraja Ⓡ kulturnim, javnim i prosvjetnim ustanovama u kraju Ⓡ prirodnim obilježjima kantona Ⓡ saobraćajnoj povezanosti, razvijenosti, prirodno geografskim odlikama i turizmu Ⓡ prirodno geografskim odlikama BiH Ⓡ kulturi življenja Ⓡ zagađenosti tla i vazduha i zaštiti od zagađivanja 	<ul style="list-style-type: none"> Ⓡ Prepoznati raznovrsne pojave i procese u prirodi Ⓡ Uspostaviti logične veze između živih bića i pojava u prirodi Ⓡ Nabrojati dijelove zelene biljke i objasniti ulogu pojedinih dijelova za život i rast biljke Ⓡ Da je čovjek prirodno i društveno biće i da ima neizmjeran uticaj na okruženje Ⓡ Nabrojati i prepoznati atmosferske pojave Ⓡ Osnovne podatke o prošlosti i sadašnjosti zavičaja Ⓡ Osnovna obilježja kraja u kojem žive Ⓡ Nabrojati kulturne, javne i prosvjetne ustanove u zavičaju Ⓡ Prepoznati i opisati prirodna obilježja zavičaja Ⓡ Da dobra saobraćajna povezanost znači i razvijen kraj, da naša domovina ima izuzetne prirodno geografske odlike na osnovu kojih se može razvijati turizam kao posebna grana privrede Ⓡ Da je odjeće i obuća životna potreba svakog čovjeka i da se ona tokom historije mijenjala i obilježavala pojedine epohe Ⓡ Da je čistoća pola zdravlja i da svaki pojedinac ima svoje higijenske navike koje se usvajaju i razvijaju Ⓡ Da su mikroorganizmi uzročnici bolesti, da su prljave ruke i prostor za stanovanje česti uzročnici bolesti Ⓡ Da je kultura življenja odraz vremena u kojem živimo i da ju je potrebno njegovati i razvijati Ⓡ Da je čovjek i njegovo djelovanje najveći zagađivač tla i vazduha i da svaki pojedinac može daati vlastiti

SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p>Učenici će :</p> <ul style="list-style-type: none"> Ⓜ učiti; samostalno i u grupi Ⓜ posmatrati i izvoditi zaključke; samostalno i u grupi Ⓜ planirati svoj rad i rad svoje grupe Ⓜ razvijati kritičko razmišljanje Ⓜ provoditi istraživanja i bilježiti zaključke Ⓜ izvoditi mjerenja i voditi evidenciju Ⓜ dobivati i prezentirati dokaze Ⓜ razmatrati dokaze i vršiti procjene Ⓜ prenositi informacije putem individualnog i timskog rada <p>kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ⓜ učenje u školi, učenje kod kuće, sam ili u timu, korištenje dodatne literature, traženje ideja i provođenjem jednostavnih i vođenih posmatranja i oglada, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima Ⓜ sistematiziranje znanja kroz izradu tematskih plakata, prezentiranje postignutih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> Ⓜ Koristiti prethodna iskustva Ⓜ Koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka Ⓜ Uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja Ⓜ Pratiti redosljed uputstava pri istraživanju i mjerenju Ⓜ Uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija Ⓜ Praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uvjetima, te donositi odgovarajuće zaključke Ⓜ Koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje problema Ⓜ Koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja i za imenovanje i opis živih bića, tvari, pojava i procesa u prirodi i društvu
VRIJEDNOSTI,	<p>Učenik će razviti pozitivne vrijednosti i stavove:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ⓜ prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, prirodnoj i društvenoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu 	<ul style="list-style-type: none"> Ⓜ pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti Ⓜ poštivati različite stavove Ⓜ prepoznavati ulogu nauke za razumijevanje svijeta u kojem žive i za poboljšanje kvaliteta života

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. PRIRODA I PRIRODNI PROCESI

Raznovrsnost pojava i procesa u prirodi

Osobine živih bića u vezi sa životnim okruženjem

Živa bića u godišnjim i vremenskim promjenama

Čovjekove aktivnosti vezane za godišnja doba

Sunčeva svjetlost, voda i vazduh kao uvjeti života

Kretanje vazduha , vjetar; brzina i smjer vjetra, lokalni vjetrovi

Promjena osobina materije zagrijavanjem

Zelena biljka; dijelovi biljke, uloga pojedinih dijelova

Čovjek kao prirodno i društveno biće

Atmosferske padavine

2. VRIJEME I PROSTOR

Prošlost, sadašnjost i budućnost kraja

Obilježja zavičaja

Dan i sat; mjerenja vremena satom

Orientacija na geografskoj karti – pronalaženje značajnih geografskih obilježja

3. DRUŠTVO

Kulturne, javne i prosvjetne ustanove u mom mjestu

Širi zavičaj – kanton; prirodna obilježja

Saobraćajna povezanost u širem zavičaju - kantonu

Razvijenost šireg zavičaja: privreda, turizam

Uzajamni odnos privrede i obilježja zavičaja

Prirodno geografske odlike Bosne i Hercegovine

4. HIGIJENA

Odjeća i
obuća

Odmor i rekreacija kao higijenska potreba

Uzročnici bolesti – neprijatelji zdravlja

Kultura življenja

Zagađenost tla, vode i vazduha

DIDAKTIČKO- METODIČKE NAPOMENE

U nastavi Moje okoline važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci. Zato je neophodno podsticati učenički istraživački pristup svijetu koji ga okružuje. Učenike treba naučiti da posmatraju šta se dešava u prirodi i šta se dešava prilikom izvođenja oglada, te kako objasniti i koristiti dobivene rezultate. Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja oglada, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, pomoći im da uoče sličnosti i razlike, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog oglada treba zajedno sa učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogledne. Prilikom planiranja i izvođenja oglada bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje.

Moja okolina u 4. razredu zasnovana je na senzitivnom iskustvu prirode i društvenoj sredini. Predstavlja nastavak i usmjeravanje spontanog dječjeg istraživanja i otkrivanja međuzavisnosti pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju. Ta saznanja se u nastavi produbljuju i proširuju. Predmet je istovremeno i izvor informacija za upoznavanje načina kako što više saznati, a znanja povezati i upotrijebiti. Značaj predmeta Moja okolina leži u tome što je to jedan od glavnih nosilaca spoznajnog razvoja na ovom uzrastu. Moja okolina ujedinjuje sadržaje različitih znanstvenih područja. Osnovni cilj mu je doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

U 4. razredu šire se znanja o sadržajima obrađenim u 3. razredu.

Novi sadržaji odnose se na znanja o gibanju zraka, promjeni osobina materije, biljci i njenim dijelovima, atmosferskim padavinama, kulturnim i javnim ustanovama, te o ljudskom organizmu, ulozi pojedinih dijelova, ćulima...

Ovakav izbor nastavnog gradiva i njegovo strukturiranje osigurava povezanost društvenih i prirodnih pojava i proučavanje prirode u njenom jedinstvu sa različitim aspektata. U skladu s tim, potrebno je voditi računa i o međupredmetnoj korelaciji i planirati izradu zajedničkih školskih projekata.

Date teme treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na društvo i okolinu i korištenjem metodologije aktivnog učenja. U smislu toga predloženi model može da posluži kao pomoć nastavniku.

Za realizaciju programskih sadržaja preporučuje se što češća izvanučionička nastava. Primjena principa korelacije sa drugim predmetima doprinosi racionalizaciji nastavnog procesa što štedi dragocjeno vrijeme i povećava kvalitet odgojno obrazovnog procesa. Korelacija omogućava multidisciplinarn pristup nastavnoj temi pa se za kratko vrijeme ostvari više zadataka.

Praćenje i ocjenjivanje

Učenici se ocjenjuju na osnovu sposobnosti da razumiju koncepte i kritički razmišljaju, njihovih obrazovnih postignuća i sposobnosti primjene novog znanja. Učenike treba posmatrati i ocjenjivati u aktivnosti, za vrijeme izvođenja te aktivnosti.

Prati se napredak učenika i ocjenjuje:

- sposobnosti i vještine učenika za vrijeme izvođenja aktivnosti (učenički ogled, praktičan rad, usmeno i pisano izvještavanje i drugo),
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, učenički projekti, istraživanja i dr.),
- putem zadataka objektivnog tipa i drugih odgovarajućih ispitnih postupaka
- portfolio učenika¹.

Dakle, ocjenjivanje u predmetu Moja okolina zasniva se na praćenju cjelokupnih odjeljenjskih aktivnosti. Najvažniji aspekt takvog ocjenjivanja je redovitost (ne samo onih učenika koji traže više pažnje). Praćenje tih aktivnosti od strane nastavnika mora biti kontinuirano i aktivno u smislu da nastavnici aktivno ispituju koliko učenik trenutno zna, a ne da se računa da će to nekako doznati. Pitanja koja nastavnici postavljaju moraju biti tako koncipirana da svi učenici mogu na njih odgovoriti i da imaju osjećaj da su jednako važni. Ovim se izbjegava demotiviranost učenika, podstiče aktivnost svih, a rezultati koji se postižu su bolji. Ocjenjivanje u četvrtom razredu je brojčano

Uobičajeni oblici ocjenjivanja se temelje na nastavnikovom posmatranju aktivnost u odjeljenju. Ocjene kroz duže razdoblje bi se trebale temeljiti na različitim ocjenjivačkim aktivnostima radi pokrivanja različitih aspektata postignuća.

Praćenje učenika počinje od prvog školskog dana. Nastavni predmet Moja okolina je kompleksan predmet i zato je vrlo bitno kontinuirano praćenje, posmatranje i vrednovanje. Više nego i u jednom drugom nastavnom predmetu ovdje dolazi do izražaja posmatranje i bilježenje

Najvažnija zadaća ocjenjivanja je osiguranje korisne i poticajne povratne informacije učeniku o njegovom napretku.

¹ Nastavni plan i program za prvi razred devetogodišnje osnovne škole

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
RAZNOVRSNOST POJAVA I PROCESA U PRIRODI	Posjedovanje znanja o klijanju, rasteњу, opadanju lišća, gorenju, disanju hrđanju, truljenju, vrenju, kretanju, gibanju. Obrtanju zemlje oko ose-smjena dana i noći, kretanje zemlje oko sunca – smjena godišnjih doba, svjetlosne, električne, magnetne i druge pojave	Razvijena svijest o prirodnim procesima, sposobnost izvođenja jednostavnih ogleda	Pozitivan stav prema prirodnim procesima, razvijena svijest o različitosti prirodnih procesa, razvijeni osobni stavovi o prirodnim procesima	Planiranje osobnog rada, izrada domaćih zadataka, učestvovanje u izvođenju ogleda, donošenje osobnih zaključaka, izrada panoa	Planiranje, pripremanje, osmišljavanje ogleda, demonstracija, organiziranje i izvođenje posmatranja, donošenje zaključaka, evaluacija
UVJETI POD KOJIMA SE RAZVIJAJU ŽIVI ORGANIZMI	Znanje o međusobnoj ovisnosti sredine živih bića i čovjeka. Ishrana biljaka, životinja, uticaj čovjeka na razvoj živih organizama. Kultivisanje zemljišta, uzgoj kućnog cvijeća	Razlikovanje povoljnih od nepovoljnih uvjeta za razvoj živih organizama. Stvaranje povoljnih uvjeta za razvoj živih organizama.	Davanje osobnog doprinosa stvaranju povoljnih uvjeta za razvoj živih organizama. Uzgoj ukrasnog bilja u učionici	Aktivno učešće u radu kolektiva, pomaganje drugima, ispunjavanje obaveza, sakupljanje materijala, sistematiziranje.	Motiviranje učenika za rad, pripremanje izvora znanja, demonstracija ogleda, planiranje i realiziranje planiranog
ŽIVA BIĆA U GODIŠNJI VREMENSKIM PROMJENAMA	Karakteristike živih bića u različitim godišnjim dobima – biljke, životinje. Zimsko mirovanje, zimski san, mijenjanje krzna	Sposobnost izvođenja jednostavnijih radova u vrtu, voćnjaku i na njivi. Samostalno ili u saradnji sa drugima uzgajanje cvijeća u učionici, čuvanje životne sredine od zagađivanja, briga o čistoj i zdravoj životnoj sredini	Briga o životinjama i biljkama koje u toku zime ne mogu da dođu do hrane, uzgajanje ukrasnog bilja u školi, pravljenje i postavljanje hranilica za ptice.	Uzajamno pomaganje, prikupljanje, izvođenje ogleda, donošenje zaključaka, pomaganje životinjama, uzgajanje biljaka	Planiranje rada, posmatranje i procjenjivanje. Osmišljavanje ogleda i aktivnosti. Organizacija praktičnih vježbi Saradnja sa roditeljima.
ČOVJEKOVE AKTIVNOSTI VEZANE ZA GODIŠNJA DOBA	Znanja o čovjekovim aktivnostima uvjetovanim godišnjim dobima. Priprema stočne hrane za zimu, radovi u vrtu, voćnjaku, na njivi, obzbeđivanje uvjeta za zdrav život, zaštita od elementarnih nepogoda.	Prepoznavanje godišnjih doba na osnovu vremenskih prilika, uočavanje potreba vezanih za godišnja doba	Pomaganje starijima u radovima vezanim za godišnje doba. Priprema ukrasnih biljaka za zimu.	Aktivno učešće u pripremi ukrasnih biljaka za zimu, izvođenje radova u okolišu škole, pomaganje starijima u aktivnostima, u voćnjaku, vrtu, vinogradu, na njivi.	Saradnja sa lokalnom zajednicom, korištenje njenih resursa za potrebe nastave. Procjenjivanje napretka učenika, podsticanje radoznalosti, mašte i razvoj kreativnosti.
SUNČEVA SVJETLOST, VODA I VAZDUH KAO UVJETI ŽIVOTA	Posjedovanje osnovnih znanja o sunčevoj svjetlosti, toploti, vodi i vazduhu kako uvjetima života. Znaju izmjeriti temperaturu pomoću termometra, znaju izvesti jednostavne ogleda koji pokazuju uzajamnu ovisnost biljnog i životinjskog svijeta od sunčeve svjetlosti, vode i vazduha. Znaju da bez vode, sunčeve svjetlosti i vazduha nema života na zemlji.	Sposobnost su opisivanja procesa uzajamnosti. Izvođenje ogleda koji pokazuju da bez sunčeve svjetlosti, vode i vazduha nema života na zemlji.	Ne ugrožava životne uvjete, čuva okolinu od zagađenja.	Čuvanje zdravog okoliša, planiranje aktivnosti zajedno sa odjeljenjem, izvođenje ogleda, davanje pojašnjenja za određene procese.	Pripremanje ogleda i demonstriranje, organizacija posjeta plasteniku u bližjoj okolini. Izrada didaktičkim materijala. Posmatranje i praćenje napretka učenika.
KRETANJE VAZDUHA, VJETAR, BRZINA, SMJER, LOKALNI VJETROVI	Posjeduju osnovna znanja o nastanku vjetra, njegovim karakteristikama i vrstama.	Imenovanje vjetrova prema vrsti i brzini.	Ponašanje u slučaju vremenskih nepogoda - vjetrova	Posmatranje, zaključivanje, imenovanje, aktivno učešće u radu	Osmišljavanje situacija za interaktivno učenje. Podsticanje razvoja radnih i navika.

PROMJENA OSOBINA MATERIJE ZAGRIJAVANJEM	Znaju da materije zagrijavanjem mijenjaju svojstva.	Sposobnost samostalnog posmatranja i izvođenja zaključaka.	Svjesnost o promjeni osobina materije zagrijavanjem.	Posmatranje, bilježenje, prikupljanje, sistematiziranje prema zajedničkim osobinama.	Planiranje, pripremanje i podsticanje učenika na kreativan i istraživački rad. Predlaganje i rukovođenje školskim aktivnostima.
BILJKA; DIJELOVI BILJKE, ULOGA	Posjedovanje znanja o raznovrsnosti biljaka, o osnovnim dijelovima biljke na primjeru jedne stablašice,	Sposobnost razlikovanja i imenovanja različitih biljaka.	Pozitivan stav i odnos prema biljnom svijetu i čuvanju biljnog svijeta	Učestvovanje u grupnom radu. Izvršavanje obaveza proisteklih iz svakodnevnog rada.	Planira, demonstrira, podučava, priprema i realizira nastavu.
ČOVJEK KAO PRIRODNO I DRUŠTVENO BIĆE	Posjedovanje osnovnih znanja o odlikama čovjeka (uspravan hod, mišljenje, govor, društvenost), organizam čovjeka, sličnosti i razlike između muškarca i žene, sličnosti i razlikama između biljaka, životinja i čovjeka	Sposobnost razlikovanja muškaraca od žena. Komunikacija. Sposobnost pravljenja razlike i opisivanje sličnosti između biljaka, životinja i ljudi.	Pozitivan i izgrađen stav o ljudima bez obzira na boju, naciju i vjeroispovijest	Istraživanje, uočavanje, uključivanje, učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, pravljenje tematskih panoa.	Praćenje rada, planiranje, demonstriranje, priprema i organizacija nastavnih aktivnosti. Pomaganje učenicima, evaluacija.
ATMOSFERSKE PADAVINE	Posjedovanje osnovnih znanja o atmosferskim padavinama, izgled, nastanak, ponašanje ljudi i životinja.	Prepoznavanje i imenovanje atmosferskih padavina, zaštita od atmosferskih padavina.	Pravilno postupanje prilikom različitih atmosferskih padavina. Pravičan stav prema prirodi i prirodnim procesima.	Posmatranje i uočavanje karakteristika atmosferskih padavina. Izvođenje oglada. Učešće u zajedničkom radu.	Organiziranje i izvođenje različitih oglada. Priprema materijala. Pripremanje cjelokupnog nastavnog procesa.
PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDEUĆNOST KRAJA	Posjedovanje znanja o prošlosti i sadašnjosti zavičaja, o spomenicima, građevinama i pisanim spomenicima kao svjedocima prošlosti	Sposobnost opisivanja prošlosti zavičaja, prepoznavanja na slikama, fotografijama, ilustracijama. Prepoznavanje i imenovanje karakteristika kraja.	Izgrađen pozitivan stav prema historiji kraja, tradiciji i običajima	Obilazak značajnih spomenika kulture, značajnih građevina, muzeja, institucija. Prikupljanje građe o prošlosti zavičaja.	Organizacija posjeta kulturno historijskim spomenicima i građevinama kraja. Podstrekavanje, praćenje, pomaganje.
OBILJEŽJA ZAVIČAJA	Znanje o obilježjima zavičaja; konfiguracija terena, položaj, razvijenost, komunikacija, saobraćajna povezanost	Vještina imenovanja obilježja zavičaja.	Pozitivan stav o zavičaju	Posmatranje, bilježenje, izvještavanje, prikupljanje građe, izrada tematskog panoa	Planiranje, pripremanje, organizacija rada u učionici i izvan nje, pomoć učenicima u samostalnom radu.
DAN I SAT; MJERENJA VREMENA SATOM	Posjedovanje znanja o danu i mjerenju vremena. Dan traje od 0,00 sati do 24,00 sati (24 sata). Znaju mjeriti vrijeme satom	Sposobnost očitavanja vremena na satu	Pozitivan stav o protoku vremena (dana i sata kao jedinica za vrijeme)	Prikupljanje različitih slika i modela satova. Izrada modela satova. Uzajamna pomoć između učenika	Planiranje, pripremanje, podsticanje. Pomaganje učenicima u izradi modela satova. Praćenje, bilježenje, pomaganje.

ORIJENTACIJA NA GEOGRAFSKOJ KARTI – PRONALAZENJE ZNAČAJNIH GEOGRAFSKIH OBILJEŽJA	Osnovna znanja o geografskoj karti i snalaženju na njoj. Prepoznavanje značajnih geografskih obilježja na osnovu boje, linije, kartografskih znakova	Sposobnost snalaženja na geografskoj karti (određivanje strana svijeta), sposobnost prepoznavanja značajnih geografskih obilježja na geografskoj karti.	Izgrađen pozitivan stav o radu	Korištenje geografske karte za usvajanje znanja. Učešće u radu odjeljenja i grupe. Uzajamno pomaganje.	Obezbeđivanje neophodnih sredstava za učenje i rad. Organiziranje nastavnog procesa. Planiranje i pripremanje.
KULTURNE I JAVNE I PROSVJETNE USTANOVE U MOM MJESTU	Posjedovanje znanja o kulturnim prosvjetnim i javnim ustanovama u mjestu i njihovom značaju za život čovjeka	Sposobnost imenovanja i prepoznavanja kulturnih, javnih i prosvjetnih ustanova u mjestu	Pozitivan stav prema navedenim ustanovama	<i>Posjeta nekim od kulturnih, javnih ili prosvjetnih ustanova u mjestu</i>	Pripremanje i organiziranje nastavnog procesa, posjeta kulturnim, javnim i prosvjetnim ustanovama, briga o bezbjednosti djece
ŠIRI ZAVIČAJ - KANTON	Imaju osnovna znanja o širem zavičaju – kantonu, o geografskim i drugim obilježjima zavičaja	Sposobnost imenovanja kantona u kojem žive i interpretacija znanja o geografskim obilježjima i drugim karakteristikama.	Pozitivan stav prema učenju i izvršavanju zadataka. Pozitivan stav prema širem zavičaju	Korištenje dodatnih izvora znanja. Posjete raznim mjestima u kantonu.	Pripremanje nastavnog procesa, organizacija i izvođenje nastave i jednodnevnih izleta u kantonu.
SAOBRAĆAJNA POVEZANOST U KANTONU	Posjedovanje znanja o razvijenosti infrastrukture u mjestu (saobraćaj, PTT mreža)	Prepoznavanje značaja saobraćane povezanosti za razvoj zavičaja – kantona.	Pravilan odnos prema saobraćaju, čuvanje saobraćajnih znakova	Posmatranje, istraživanje, bilježenje, demonstriranje.	Osmišljavanje interaktivnog učenje, planiranje i realiziranje planiranog, pomaganje učenicima u samostalnom radu
RAZVIJENOST ŠIREG ZAVIČAJA – PRIVREDA I TURIZAM	Posjedovanje osnovnih znanja o privredi i njenoj razvijenosti u kantonu, te turizmu kao značajnoj privrednoj grani	Sposobnost razlikovanja razvijene od nerazvijene privrede i turizma	Pozitivan stav prema privrednim granama i turizmu u zavičaju	Rad na promociji turizma u zavičaju. Obilazak značajnih privrednih kapaciteta, posmatranje, bilježenje i interpretiranje	Organiziranje posjeta značajnim privrednim kapacitetima i turističkim destinacijama u kantonu.
UZAJAMNI ODNOS PRIVREDE I OBILJEŽJA ZAVIČAJA	Znaju napraviti vezu između obilježja zavičaja i privrede u zavičaju	Sposobnost prepoznavanja privrednih obilježja i pravljenja uzajamne veze među obilježjima i privredi u zavičaju	Razumijevanje odnosa između obilježja zavičaja i privrede u zavičaju	Izrada tematskog panoa. Posmatranje, bilježenje, izvještavanje	Pripremanje, organizacija i realizacija nastave. Praćenje napretka učenika i procjena postignuća.
PRIRODNO GEOGRAFSKE ODLIKE BOSNE I HERCEGOVINE	Osnovna znanja o prirodno geografskim odlikama Bosne i Hercegovine (reljefu- planine ravnice, polja, riječne kotline)	Vještina prepoznavanja geografskih odlika na geografskoj karti, prepoznavanje osnovnih kartografskih znakova	Ljubav prema zavičaju i državi Bosni i Hercegovini, čuvanje historijskih tekovima	Prikupljanje materijala o Bosni i Hercegovini, izrada tematskih panoa, posmatranje, zaključivanje	Priprema i organizacija nastavnog procesa, organizacija posmatranja, saradnja sa lokalnom zajednicom.
ORIJENTACIJA NA GEOGRAFSKOJ KARTI – PRONALAZENJE ZNAČAJNIH GEOGRAFSKIH OBILJEŽJA	Posjeduju elementarna znanja za pretvaranje skice u jednostavnu geografsku kartu, raspoznaju kartografske znake i boje na geografskoj karti.	Izrada jednostavne geografske karte bliže okoline škole sa pravilnom upotrebom simbola i boja.	Pozitivan stav prema geografskoj karti	Učešće u izradi «prve geografske karte».	Priprema materijala za izradu geografske karte. Demonstriranje načina izrade geografske karte.

ODJEĆA O OBUĆA	Osnovna znanja o odjeći i obući kao dijelu kulture i tradicije, te zadovoljavanja osnovnih ljudskih potreba. Odjeća i obuća u različita godišnja doba, higijena odjeće i obuće	Samostalno obuvanje i oblačenje, čuvanje odjeće i obuće, prepoznavanje i imenovanje različitih dijelova odjeće	Održavanje odjeće i obuće, slaganje odjeće prilikom svlačenja, samostalno svlačenje i oblačenje.	Vježbanje svlačenja i oblačenja odjeće i obuće, slaganje odjeće i obuće, prikupljanje odjeće i obuće za humanitarne organizacije	Organizacija prikupljanja odjeće i obuće za humanitarne organizacije koje se time bave, organizacija nastave
ODMOR I REKREACIJA KAO HIGIJOJENSKA NAVIKA	Znanje da je odmor i rekreacija osnovna ljudska potreba koja utiče na zdravlje i radne aktivnosti, te mentalne aktivnosti ljudi	Čuvanje od zaraznih bolesti. Održavanje lične higijene i higijene prostora	Pravilan i pozitivan odnos prema zdravlju, ličnih higijeni i higijeni prostora	Čuvanje lične higijene i higijene prostora. Prevencija od uzročnika bolesti	Razvijanje radnih navika kod učenika po pitanju higijene. Priprema materijala i sredstava za rad. Pomoć učenicima u samostalnom radu.
UZROČNICI BOLESTI– NEPRIJATELJI ZDRAVLJA	Osnovni uzročnici bolesti su virusi i bakterije. Čistoća je pola zdravlja. Kako očuvati zdravlje	Preventivno djelovanje na sprečavanju zaraznih bolesti. Pravilna upotreba lijekova	Izgrađen odnos prema uzročnicima bolesti	Posjeta nekoj od zdravstvenih ustanova i razgovor sa ljekarom o uzročnicima bolesti	Organizacija nastave van učionice.
KULTURA ŽIVLJENJA	Znanja o osnovnoj kulturi stanovanja i življenja, ishrani, odijevanju, obuvanju...	Sposobnost pridržavanja osnovnih pravila kućnog reda, kultura stanovanja i življenja	Ponašanje u skladu sa kućnim redom i civiliziranim dostignućima	Istraživanje, prikupljanje materijala i prezentiranje naučenog o kulturi življenja	Valstitim primjerom pokazuje civilizacijska dostignuća iz kulture življenja
ZAGAĐENOST TLA, VODE I VAZDUHA	Znaju da je čovjek i njegovo djelovanje najveći uzročnik zagađivanja tla, vode i vazduha	Razlikovanje zagađenog od nezagađenog zemljišta, tla vode i vazduha Sposobnost razumijevanja značaja čistog okoliša za zdravlje ljudi	Razvijena svijest o očuvanju zemljišta, vode i vazduha od zagađivanja,	Čuvanje okoline, izvođenje akcije čišćenja okoline	Učešće u pripremi i organizaciji izvođenja akcija na čišćenju okruženja.

MATEMATIKA

(4 časa sedmično – 140 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
	CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	
Znanje	<p>Sticanje znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznavanje i upotreba matematičkih simbola - formiranje pojmova hiljadice i desetihiljadice - uočavanje strukture i zakonitosti predstavljanja trocifrenih, i četverocifrenih brojeva - predstavljanje brojeva na brojevnoj liniji - uspoređivanje brojeva do 1000 - redni brojevi 1-1000 i njihovo prisnanje rimskim ciframa - formiranje pojmova, uočavanje zakonitosti i usvajanje postupaka četiri osnovne računске operacije - formiranje predodžbe (predstave) o pravoj, polupravoj i duži - o krugu i kružnici kao ravnim površima valjka i kuje - crtanje i označavanje elemenata kružnice i kruga - znaju jedinice mjerenja i njihove praktične vrijednosti: 	<p>Učenik treba znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematički jezik i simbole u skupu brojeva do 1000 - prepoznati brojeve prve hiljade, njihov položaj na brojevnoj crti 0–1000, njihovu strukturu - sa sigurnošću obavljati računanja, provjeravati jednu matematičku operaciju pomoću suprotne u skupu brojeva do 1000 - sastavljati i rješavati brojevne izraze prema datim (tekstualnim) uvjetima - rješavati zadatke date riječima (problemske zadatke) - strukturirati brojeve do 10 000 - sabirati i oduzimati višekratnike broja 10 i 100 u skupu brojeva do 10 000 - uočiti važnost procjene i provjere rezultata pomoću jedinica za duljinu, masu i zapreminu - razlikuje i shvata odnose između jedinice mjerenja iste vrste - pravilno i na proizvodima čitati jedinice mjerenja - izvoditi jednostavnija praktična mjerenja.
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanje vještina i sposobnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanja - uspoređivanja - nizanja - slijeđenja niza uputa - prostornog organiziranja i orijentiranja - vizuelizacije i vizuelnog grupiranja - procjenjivanja, kritičkog vrednovanja vlastitih rezultata i njihovo poređenje sa rezultatima drugih - sposobnosti prezentiranja podataka i prenošenja informacija kroz različite oblike rada - prepoznavanja obrazaca (formula) - induktivnog mišljenja - induktivnog analognog zaključivanja - različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja - logičkog i kritičkog mišljenja 	<p>Učenik treba moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sigurno razvrstavati brojeve i po različitim kriterijima - s lakoćom uporediti ma koja dva broja u skupu brojeva prve hiljade - predstavljati na brojevnoj crti brojeve do 10 000 - izvoditi jednostavnije zaključke induktivnim mišljenjem i analogijom - koristiti pomagala za crtanje pravih, polupravih i duži - mjeriti dužine uz prethodno procjenjivanje i pravilan izbor jedinica mjerenja. - crta kružnicu zadanog središta i poluprečnika pomoću šestara. - koristiti kreativnost i maštu za rješavanje učenika primjerenih problema, moći primjeniti matematička znanja u svakodnevnom životu i radu
Vrijednosti i stavovi	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - argumetiranja ličnih stavova i poštivanje i uvažavanje stavova drugih, - kolektivnog (timskog) rada, - pozitivnih osobina ličnosti - radovanje ličnom uspjehu i uspjehu drugih - prema istini, tačnosti, preciznosti i upornosti - samopouzdanje, samoakutelizacija 	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati značaj i važnost primjene matematike u svakodnevnom životu i radu - imati pozitivan stav prema novim saznanjima - pokazivati više zanimanja za timski rad i socijalizaciju - naučiti da saslušava argumentaciju i da kritički preispituje lične stavove i stavove drugih. - prepoznavati vrijednosti unutrašnjeg (nehedonističkog) života i unutarnje nagrade, pokazati više samopouzdanja i vlastite odgovornosti i inicijative - osnažiti vlastite motive, emocije i doživljaje - pokazati više samopouzdanja i odgovornosti

TEMATSKE CJELINE

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)
2. Prava u ravni (pravac u ravnini)
3. Sabiranje i oduzimanje do hiljadu (tisuću)
4. Krug i kružnica
5. Množenje i dijeljenje do hiljadu (tisuću)
6. Brojevi do 10 000
7. Mjerenje veličina

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)

Zapisivanje i čitanje brojeva prve hiljade.

Struktura brojeva prve hiljade Stotice prve hiljade.

Brojevnna crta 0-1000.

Položaji brojeva na brojevnoj crti 0-1000.

Redni brojevi prve hiljade (zapisivanje rimskim ciframa).

Upoređivanje brojeva prve hiljade.

Abakus (kineski, Suan Pan). Predstavljanje i čitanje brojeva na abakusu.

2. Prava u ravni (pravac u ravnini)

Prava/pravac , poluprava/polupravac i duž/dužina Tačka i prava.Duž kao dio prave.

Prava koja prolazi dvjema tačkama

Prava koja prolazi jednom tačkom

Uzajamni položaj pravih: ukrštene, okomite i paralelne

3. Sabiranje i oduzimanje do hiljadu (tisuću)

Pravila o nepromjenljivosti zbira i nepromjenljivosti razlike.

Promjene na abakusu koje ne mijenjaju vrijednosti.

Uusmeno sabiranje i oduzimanje, sa i bez abakusa. Svojstva sabiranja i oduzimanja u prvoj hiljadi. Pismeno sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi.

Zadaci zadani riječima i složeni brojevni izrazi u prvoj hiljadi.

4. Krug i kružnica

Uočavanje kruga i kružnice na valjku i kupi. Crtanje kružnice pomoću kupe i valjka. Modeliranje krugova od papira.

Određivanje elemenata kružnice na modelima origami-tehnikama.Ispitvanje položaja središta i crtanje kružnice šestarom.

Elementi kruga i kružnice.

5. Množenje i dijeljenje do hiljadu (tisuću)

Osobine produkta (komutativnost i asocijativnost).

Množenje brojem zbira i razlike (zakon distributivnosti).

Usmeno množenje u prvoj hiljadi. (Množenje višekratnika broja 10, broja 100 i ma kojeg broja)

Pismeno množenje u prvoj hiljadi.

Dijeljenje u prvoj hiljadi

Abakus kao sprava.

Zadaci zadani riječima jednostavni i složeniji brojni izrazi u prvoj hiljadi. (U rješavanju koriste se jednačine i nejednačine odgovarajućih oblika).

6. Brojevi do 10 000

Hiljadice i stotice u skupu do 10 000.

Struktura brojeva prve hiljade (višecifreni brojevi).

Brojeva linija 0-10000, sa naznačenim višekratnicima broja 100 (10)

Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u skupu brojeva do 10 000.

7. Mjerenje veličina

Mjerenje dužine . Jedinice mjenja za dužinu: 1 m, 1 dm, 1cm,1 mm; (-, deci, centi, mili) 1m, 1dam, 1 hm, 1 km. (-, deka, hekto, kilo)

Mjerenje mase . Jedinice mjerenja za masu: 1 g, 1 dg, 1cg,1 mg; 1 g, 1dag, 1 hg, 1 kg

Mjerenje zapremine tekućine . Jedinice mjerenja za zapreminu tekućine: 1 l, 1 dl, 1cl,1 ml; 1 l, 1dal, 1 hl, 1 kl.

Zadaci sa mjerenjima i jedinicama mjerenja. Problemski zadaci.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)

U odnosu na dosadašnje programske sadržaje koji se nalaze pod tematskom cjelinom **brojevi prve hiljade**, pojavljuju se novi momenat.

Brojevi prve hiljade predstavljaju se i na kineskom (Suan Pan) abakusu. Iskustva koja imamo u svijetu i kod nas, pokazuju višestruke efekte korištenja abakusa na znanjima, sposobnostima, vještinama, pa i motivaciono–emocionalne efekte.

O kineskom abakusu možemo naći mnogo podataka na Internetu ali i u mnogim knjigama i časopisima. Modeli kineskog abakusa mogu se izuzetno lako izraditi jednostavnom prepravkom običnih računaljki (tzv. školskih abakusa).

Upotreba abakusa bitno doprinose boljem razumijevanju dekadskog brojevnog sistema i posebno računskih operacija.

2. Prava u ravni

Geometrijske sadržaje početne nastave matematike treba prezentirati učenicima imajući, u potpunosti na umu, da smo ovdje u **neformalnoj (intuitivnoj)** geometriji (tijelo – površ– linija – tačka), a ne u **formalnoj geometriji** (tačka–linija–površ–tijelo). Dakle, do pojma prave (i poluprave) učenik dolazi misaonim produžavanjem duži preko njenih granica. Pored izraza **beskonačno** treba učenike postupno uvoditi u termin «preko svakog broja».

Od naročitog su značaja zadaci učenicima da prepoznaju i imenuju sve geometrijske oblike na pravoj i na njoj dviju naznačenih tačaka (prava, dvije tačke, duž, **četiri poluprave**).

3. Sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi (tisući)

Ovdje je predviđeno postepeno uvođenje pojmova **usmeno** odnosno **pismeno** računanje.

Abakus–računanje je izuzetno lijep i očigledan primjer sabiranja i oduzimanja među brojevima prve hiljade.

Rad na abakusu snažno podupire razvoj različitih učenikovih sposobnosti (pamćenje, naročito vizuelno, prostorna organizaciju i orijentaciju, prepoznavanje ideje zamjene itd.). Nastavnicima će na vrijeme biti dostavljena uputstva za rad na abakusu.

4. Krug i kružnica

Već i sama struktura teksta koji je naveden, daje niz jasnih metodičkih uputstava i učitelju i autoru udžbenika.

Međutim, potcrtavamo da smo u **intuitivnoj geometriji**. Redoslijed: učenici na predmetima **prvo** uočavaju krug, **pa onda** kružnicu. Crtaju kružnicu i isjecaju model kruga.

Presavijanjem modela kruga uočavaju središte kruga i kružnice.

Elemente kruga i kružnice, nakon ovakvog pristupa, lako je objasniti.

5. Množenje i dijeljenje u okviru prve hiljade (tisuće)

Gledano sa aspekta pojmova množenja i dijeljenja, u prvoj hiljadi se proširuju i produbljuju sadržaji iz prve stotine. Ovdje predviđamo izvjesno proširivanje dosadašnjeg zahtjeva

„množenje i dijeljenje jednocifrenim brojem“, time što će se govoriti o množenju i dijeljenju u okviru prve hiljade, bez limitiranja veličine množitelja («jednocifrenim brojem»). Težište će se dati na uočavanje, razumijevanje i primjenu zakona distributivnosti množenja prema sabiranju i na pravilo «svaki sa svakim».

6. Brojevi do 10 000

Proširivanje skupa brojeva prve hiljade na skup brojeva do 10 000 treba realizirati postupno: upoznavanjem svih višekratnika broja hiljade, pa višekratnika broja 100 i konačno broja 10 u prvoj hiljadi. Ovo treba uraditi uz korištenje brojevnih linija.

7. Mjerenje veličina

Usvajanjem brojeva prve hiljade stvorene su osnove za zaokruživanje svih standardnih jedinica mjerenja veličina i njihovih odnosa. U suštini ova tematska cjelina ima za cilj da se prošire i prodube znanja o mjerenju i jedinicama mjerenja ranije upoznatih veličina. U programu smo, kada su u pitanju jedinice za masu, odstupili od uobičajenog, iz fizike izvučenog sistema (metar, kilogram, sekunda). Naime, iz više razloga smatramo da je uputno (ali, predloženim metodičkim rješenjima, i moguće) u četvrtom razredu operirati pojmovima: decigrama, centigrama i miligrama.

Naime, petina jednog standardnog (80 gramskog) copy-papira, ima masu približno 1 g. Dijeljenjem ovog modela na 10 jednakih dijelova u dječijim je rukama model mase od 1 dg, a nakon toga, radeći

na sličan način i modeli mase 1 cg i 1 mg. Slično se može dijeliti sadržaj vrećica šećera od 1g na 10 dg, zatim 1 dg na 10 cg, i konačno 1 cg na 10 mg.

Model miligrama od copy-papira učenici mogu sami isjeći. Dimenzije su mu približno: 4 mmx3mm, (a oznaka miligrama su pune fioke za lijekove u učenikovom domu).

Nadamo se da će učenici koji prođu ovu školu mjera moći utjecati da na bocama Coca-cola nađu i oznake 33 cl umjesto, za njih, nerazgovjetne oznake 0,33 L (šta je ovdje zarez, zašto je L umjesto l?) Pravo značenje mase od jednog grama učenik shvaća nakon spoznaje da je masa jednog mililitra vode jedan gram.

Koristeći se različitim pomagalicama učenik može postići takva znanja i sposobnosti da procjenjuje masu jedne kapi vode ili masu suze.

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>1. Brojevi prve hiljade (tisuće)</p> <p>- Zapisivanje i čitanje brojeva prve hiljade.</p> <p>- Struktura brojeva prve hiljade</p> <p>- Stotice prve hiljade (1□100, 101□200, ...</p> <p>- Položaji (redosljed) brojeva na brojevnoj crti 0-1000.</p> <p>- Redni brojevi prve hiljade (zapisivanje rimskim ciframa).</p> <p>- Upoređivanje brojeva prve hiljade.</p> <p>-</p>	<p>□Prepoznaju, zapisuju, čitaju i uspoređuju brojeve do 1000</p> <p>- Poznaju i upotrebljavaju matematičke simbole</p> <p>- Prepoznaju, zapisuju, čitaju i uspoređuju brojeve do 1000</p> <p>— Razumiju strukturu brojeva prve hiljade,</p> <p>-Znaju prvi i zadnji broj stotina i hiljada,</p> <p>-Zapisuju, čitaju i oređuju položaj (redosljed) broja na brojevnoj crti od 0-1000</p> <p>-Koriste redne brojeve do 1000</p> <p>-Prepoznaju, čitaju i pišu brojeve rimskim ciframa do M (pomoću I, V, X, L, C, D, M)</p>	<p>□Razvrstavanja, klasificiranja, uspoređivanja,</p> <p>□Nizanja, slijeđenja niza uputa,</p> <p>□Prostornog organiziranja, orijentiranja, i vizuelnoig grupiranja</p> <p>□Procjenjivanja,</p> <p>□Induktivnog mišljnja</p> <p>□Induktivnog analognog zaključivanja</p> <p>□Različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja</p> <p>-Korištenja matematičkog jezika i simbola</p> <p>- Primjenjivanje matematičkih znanja u svakodnevnom životu</p> <p>-Samostalno i timsko formuliranje zaključaka</p> <p>-Razmjene informacija, ishoda, uradaka i iskustava sa drugovima/cama i nastavnikom/com</p> <p>- Kritičko vrednovanje vlastitih rezultata</p> <p>- Korištenje abakusa</p>	<p>-Pokazuju interesovanje za učenje o brojevima i kvantitativnim odnosima.</p> <p>- Pokazuju interesovanje za rješavanje problema i zadataka samostalno, u paru i timu</p> <p>-Procjenu i vrednuju vlastite stavove i stavove drugih</p> <p>- Pokazuju interesovanje za istraživački rad</p> <p>-Poštuju pravila edukativne igre</p> <p>- Zanimaju se za složenije matematičke igre</p> <p>-Pokazuju svijest o značaju igre u učenju.</p> <p>-Pokazuju upornost, preciznost, dosljednost i ostale pozitivne crte ličnosti</p>	<p>- Aktivno učestvuje u svim oblicima nastavnog rada.</p> <p>-Pažljivo sluša i prati izlaganje nastavnika i neposredno saraduje u kreiranju različitih edukativnih situacija u razredu.</p> <p>-Pomaže nastavniku kod izrade nastavnih sredstava i dizajniranja edukacijskih situacija.</p> <p>- Sudjeluje u sastavljanju i rješavanju matematičkih zadataka iz svakodnevnog života</p> <p>-Korsiti udžbenik i ostalu udžbeničku literaturu.</p> <p>-Dosljedno izvršava zahtjeve nastavnika (dovoljno vremena posvećuje vježbanju i rješavanju zadataka)</p> <p>- Redovito uči kod kuće i izrađuje domaće zadatke</p> <p>— Daje puni doprinos kolektivnom radu, posebno grupnom</p>	<p>- Operacionalizira nastavni program, kreira i modelira planove rada (mjesečne, sedmične i dnevne)</p> <p>- Priprema nastavnu tehniku i tehnologiju.</p> <p>- Uz pomoć učenika izrađuje didaktički materijal.</p> <p>- Vodi evidenciju svojih zapažanja o napredovanju učenika, identifikuje teškoće u njihovom radu.</p> <p>-Stara se da nastava poprimi forme interaktivne komunikacije.</p> <p>-Primjenjuje metode i strategije poučavanja adekvatne stepenu postignuća sposobnosti učenika</p> <p>— Redovito ocjenjuje rad učenika i vodi uredne zabilješke o tome</p> <p>— Bira zadatke i postavlja</p>

<p>2. Prava u ravni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prava/pravac, poluprava/polupravac i duž/dužina. - Tačka i prava. Duž kao dio prave. - Prava koja prolazi jednom tačkom. - Prava koja prolazi dvjema tačkama - Uzajamni položaj pravih: ukrštene, okomite i paralelne <p>3. Sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pravila o nepromjenljivosti zbira i nepromjenljivosti razlike. - Usmeno sabiranje i oduzimanje,. - Pismeno sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi. 	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaju (modele) pravih u okruženju -Da prava nema granica -Crtaju i označavaju duži, prave i poluprave -Jasan im je pojam prave, poluprave i duži - Uočavaju da je duž dio prave i poluprave, da je prava skup tačaka -Uočavaju da se jednom tačkom može povući beskonačno mnogo pravih <ul style="list-style-type: none"> - Usvajaju pravila i zakonitosti sabiranja i oduzimanja u prvoj hiljadi ,o strukturi trocifrenog broja i predstavljanju brojeva iz prve hiljade na različite načine -Primijenjuju svojstva sabiranja i oduzimanja na brojeve prve hiljade. - Pouzdano i brzo, pismeno i usmeno, sabiraju dva ili više 	<ul style="list-style-type: none"> -Apstrahovanja i konkretizovanja viuzelnog pamćenja i uopćavanja, prepoznavanje i korištenje obrazaca (formula) -Prostorne organizacije i orijentacije -Slijeđenje niza uputa (algoritama) -Međusobnog povezivanja i uporabe prethodno stečenih znanja o zakonitostima i pravilima sabiranja i oduzimanja (zakon asocijacije, komutacije itd u bilo kojem brojnom nizu je isti) -Usmeno i pismeno sabirati u skupu brojeva do 1000 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazuju inicijativu i želju za usvajanjem novih znanja i proširivanje postojećih 	<ul style="list-style-type: none"> - Uredno, u svojoj teći, bilježi informacije koje mu sugerira nastavnik - Ulaže napore da ostvari minimalne programske zahtjeve nastave matematike za IV razred: zapisuje, čita, niže, uspoređuje na brojevnoj crti predstavlja brojeve prve hiljade - Pouzdano obavlja četiri osnovne računске operacije u prvoj hiljadi i redovito procjenjuje i provjerava rezultate - Posvećuje punu pažnju preciznosti "vodoravnog" i "uspravnog" računanja - Računa sigurno, uz korištenje olakšica 	<p style="text-align: right;">zahtjeve koji su optimalno usaglašeni sa učeničkim mogućnostima</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ostvaruje produktivnu stvaralačku atmosferu i pozitivno ozračje u razredu - Učenike uključuje u aktivan i saradnički rad - Ostvaruje saradnju s učenikovom porodicom prilikom identifikacije teškoća u učenju matematike kao i u otklanjanju identifikovanih teškoća - Prilagodava nastavu svakom učeniku pojedinačno - Primjenjuje različite oblike nastavnog rada sukladno učeničkim interesovanjima, iskustvima i sposobnostima
---	---	--	---	---	--

<p>-Zadaci zadani riječima i složeniji brojevni izrazi u prvoj hiljadi.</p> <p>4. Krug i kružnica</p> <p>-Uočavanje kruga i kružnice na valjku i kupi. -Crtanje kružnice uz pomoć kupe i valjka. -Određivanje elemenata kružnice na modelima origami tehnikom. -Crtanje kružnice šestarom. -Elementi kruga i kružnice i njihovo označavanje</p> <p>5. Množenje i dijeljenje u okviru prve hiljade (tisuće)</p> <p>-Osobine produkta (komutativnost, asocijativnost i distributivnost). -Usmeno i pismeno množenje u prvoj hiljadi. -Dijeljenje u prvoj hiljadi.</p>	<p>broja prve hiljade, sastavljaju i rješavaju jednostavnije zadatke zadane riječima, uz primjenu jednačina. i nejednačina odgovarajućih oblika</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uočavaju oblike kruga i kružnice u okruženju - Crtaju kružnicu - Crtaju, označavaju elemente kružnice i kruga - Određuju elemente kruga i kružnice koristeći se origami tehnikom - Ističu na kružnici središte, prečnik i poluprečnik <ul style="list-style-type: none"> - Sastavljaju brojeve izraze po zadanim uvjetima. - Rješavaju jednostavne problemske zadatke. 	<p>-Primijeniti stečena znanja sabiranja i oduzimanja u svakodnevnom životu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Crtanje kružnice i kruga pomoću modela i pomoću šestara. - Uočiti i razlikovati krug i kružnicu kao i njihove osnovne elemente - Vizuelno grupisanje, prostorna orijentacija i organizacija. - Slijedenje uputa za niz koraka - Analiziranje i sintetiziranje - Korištenje origami tehnike <ul style="list-style-type: none"> - Korištenje algoritama (postupaka) računanja - Zaključivanje analogijom - Stvaranje i korištenje modela (načina) 		<ul style="list-style-type: none"> - Analizira i sintetizira različite zapise brojeva prve hiljade. - Strpljivo i pažljiva obavlja složenije zadatke množenja i dijeljenja - Redovito koristi abakus, računa na njemu i povezuje kretanje perlica sa pismenim i usmenim računanjem - Uredno koristi geometrijski pribor i precizno crta - Prepoznaje veličine, zna ih mjeriti i koristiti jedinice mjerenja - Precizno mjeri, prepoznaje i imenuje jedinice mjerenja na različitim predmetima iz okruženja - Koristi naučena znanja iz rednih brojeva (prepoznaje i tumači 	<ul style="list-style-type: none"> - Omogućava učenicima da prije nego što budu pitani i sami pitaju - Podstiče istraživački duh kod učenika i samostalnost u radu - Ostvaruje korelaciju matematike i drugih nastavnih predmeta - Razvija kritički pristup učenika u rješavanju zadataka i problema - Poučavanjem i matematičkim sadržajima razvija kod učenika komunikacijske vještine i sposobnosti (korištenje matematičkog jezika i simbola, preciznost u izražavanju itd) - Pomaže učenicima da matematički izražavaju svoje ideje i zapažanja - Povezuje matematičke sadržaje sa realnim
---	--	---	--	---	--

<p>-Zadaci zadani riječima i složeniji brojevni izrazi u prvoj hiljadi.</p> <p>6. Brojevi do 10 000</p> <p>-Struktura brojeva do 10 000 -Brojevna linija (crta) 0-10000, sa naznačenim višekratnicima broja 100 (10) -Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u skupu brojeva do 10 000</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uočavaju da je prva hiljada 1-1000 a deseta 9001- 10 000 . - Prepoznaju, čitaju i zapisuju svaki broj do 10 000 - Povezuju i primjenjuju zakonitosti i pravila množenja i dijeljenja u računanju - Znaju višekratnike broja 100 u skupu brojeva do 10 000 povezati s brojevima do 100, a višekratnike broja 10 s brojevima do 1000. - Pismeno množe i dijele u prvoj hiljadi - Rješavaju matematičke zadatke koristeći se jednačinama i nejednačinama odgovarajućih oblika -Prepoznaju i imenuju (čitaju) brojeve do 10 000 -Uočavaju strukturu višecifrenih brojeva -Prepoznaju, čitaju i zapisuju cifre (znamenke) na brojevnoj liniji do 10 000 -Sabiraju i oduzimaju računanja - Vrše dijeljenje koristeći se abakusom - Koriste množenje i dijeljenje pri rješavanju svakodnevnih životnih izazova 	<p>- Vrše jednostavnija sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva 1- 10 000</p> <p>-Primjenjuju znanja o brojevima u svakodnevnom životu</p>		<p>zapise rimskim ciframa)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koriste tablice, simbole i grafove sigurno i svrsishodno, znaju ih interpretirati (obrazložiti) - Učestvuje u edukativnim igrama uz puno razumijevanje njihove svrsishodnosti 	<p>životnim situacijama</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tematski povezuje sadržaje unutar nastavnog programa - Pomaže učenicima da kritički sagledaju ono što su naučili - Podstiče ih na saradnju i razmjenu informacija - Izbalansirano, u razredu, kreira saradničku i pozitivnu atmosferu - Prema svakom učeniku se odnosi s pažnjom, poštovanjem i uvažavanjem - Svojim ponašanjem, otvorenosti prema novim saznanjima i pozitivnom stavu prema cjeloživotnom učenju daje dobar primjer učenicima -Permanentno se usavršava u svim segmentima nastavno pedagoškog rada
---	--	---	--	---	---

višekratnika broja 10 u
skupu brojeva do 10 000

<p>7. Mjerenje veličina</p> <p>-Mjerenje dužine . -Jedinice mjerenja za dužinu: 1 m, 1 dm, 1 cm, 1 mm; (-, deci, centi, mili) 1m, 1dam, 1 hm, 1 km. (-, deka, hekto, kilo) -Mjerenje mase . -Jedinice mjerenja za masu: 1mg, 1 g, 1 dg, kg, 1 mg; 1 g, 1dag, 1 hg, 1 kg</p> <p>-Mjerenje zapremine tekućine. Jedinice mjerenja za zapreminu tekućine: 1 l, 1 dl, 1 ml; 1 l, 1 hl, 1 kl. -Zadaci sa mjerenjima i jedinicama mjerenja . Problemski zadaci.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Intuicijom i analogijom povezuju decimetar, decigram, i decilitar, milimetar, miligram i mililitar... - Spoznaju da jedan mililitar vode ima masu od jednog grama. - Sigurno preračunavaju jedinice mjerenja istovrsnih veličina - Tačno izražavaju ishode (rezultate) mjerenja - Rješavaju problemske zadatke sa mjernim jedinicama - Usvajaju znanja o manjim jedinicama mjerenja, uočavaju odnose među njima i kroz primjenu u svakodnevnom životu shvataju praktičnu vrijednost mjera i jedinica mjerenja 	<ul style="list-style-type: none"> - Na predmetima prepoznaju oznake jediničnih veličina i razumiju njihove odnose - Procjenjivati veličine od 1m (1 l, 1 kg) 			
---	--	---	--	--	--

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA

(2 sata sedmično - 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA		
PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p><u>Sticanje znanja o:</u> Pjevanje jednoglasno, dvoglasno, u kanonu (od solističkog do skupog -Poznavanje oznaka i termina (talij.) za gradacije u tempu i dinamici slušanjem i u notnom zapisu ; -Uvođenje muzičkih termina: prima volta, sekonda volta; repeticija; ligatura; - U notnom zapisu prepoznaje osminku, četvrtinku, polovinku, cijelu notu i odgovarajuće pause; - Svjesno izvodi jednostavne brojalice prema notnom zapisu u 2, 3 i 4-dijelnu-dobnu mjeru ritamskim govorom; Podjela jedinice mjere na dva dijela (ta, ta-te) ; - Sviranje kao pratnja pjevanju; aktivno učešće u izradi aranžmana za Orffove muzičke instrumente; -Zvučno i vizuelno prepoznavanje melodijskih Orffovih instrumenata (sviranje na metalofonu); - Muzičke igre, pokret i ples kao elementi u izražavanju ritma, tempa i dinamike; -orkestarskim instrumenatima po grupama: gudački, duhački drveni i limeni (truba, trombon), udaraljke;</p>	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - O potrebi stalnog vježbanja pjevanja i sviranja svakog pojedinaca i znanja muzičkih termina u interpretaciji muzičkog djela u horu i orkestru; - osnovnih muzičkih pojmova : trajanja, ritam, mjera, melodija, tempo, dinamika - razumije trajanje nota i odgovarajućih pauza (osminka, četvrtinka, polovinke i cijele note); - Uočava i obrazlaže primjenu raznih instrumenata u izradi aranžmana i kreativno ih koristi u improvizaciji, -Da svaki instrument ima značaj u orkestru i da su odnosi među njima u sviranju i igri različiti ; -O značaju i potrebi muzike u životu,
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p><u>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</u> -uočavanja, saopštavanja razlika u notnom zapisu (melodija, ritam, mjera); -Kvalitetne interpretacije muzičkog djela (od solističkog do skupnog); -memoriranja djela, naslova i autora; - aktivne muzičke interakcije sa okruženjem kroz sve muzičke sadržaje; -Improvizacija i prezentacija ideja (individualno i u grupi); -sistematiziranja muzičkih znanja uz korištenje muzičkih termina; - korištenja znanja u osmišljavanju ideja za kreativno ispoljavanje, - predviđanja rezultata u improvizaciji -Izražavanje doživljaja djela likovno, literarno i pokretom,</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Postavljati pitanja kad se nađe pred novim muzičkim zadatkom, -Koristiti prethodna muzička iskustva i muzičke termine, - Koristiti određene kriterije za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, -improvizacije na Orffovim instrumentima postaju originalnije i predstavljanje razredu (publici) sve slobodnije; - da izlažu svoje mišljenje i ideje i praviti poređenja ostvarenog, -Ispravljati svoje i ukazivati na greške drugih u muziciranju,

**VRIJEDNOSTI, STAVOVI,
PONAŠANJE**

Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:

-prema sebi kao pjevaču i sviraču, a u odnosu na druge,
-sve snažnije ispoljavanje dječije emocionalne i estetske osjetljivosti na kvalitet muzike

-o značaju muzike u životu i potrebi učenja muziciranja kao cjeloživotnom procesu;

-ispoljavanje intenzivne želje za bavljenjem muzikom

-interesi i ljubav prema sadržajima muzičke baštine BiH postaju intenzivni

-Razvijanje trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece,

- samopouzdanje u pjevanju; zalaganje i odgovornost za kvalitet skupnog muziciranja
- Iskazuje svoje mišljenje, korigira sebe i druge, te poštuje i cijeni mišljenja i stavove drugih;
- Shvata i razlikuje te aplauzom nagrađuje najkvalitetnije izvođenje

-Uviđa i objašnjava ulogu muzike u životu, želi da je često sluša (potreba)

-Sa vidnim zadovoljstvom sve samostalnije se uključuje u projekte;

- Iskazuje sve veću želju i potrebu za posjećivanjem koncerata.

-Uključuje se u muzičke sekcije;
- upisuje se u muzičku školu

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- I PJEVANJE I SVIRANJE
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE
- III BROJALICE
- IV SLUŠANJE MUZIKE
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U četvrtom razredu polazeći od nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, treba naročito raditi na korigiranju problema u razvoju muzičkih sposobnosti i muzičkom opismenjavanju koje je u ranijim razredima bilo spontano, nesvjesno i usputno (muzički termini). I dalje u središtu nastavnog djelovanja ostaje rad na otklanjanju problema koje dijete ima, razvoju opsega dječijeg glasa, tačnosti intonacije i opsegu muzičke memorije, a posebno na kultivisanju glasa i porastu kvalitetu pjevanja. Treba i nadalje raditi na razvoju osjećaja za ritam i metrike kroz brojalice i muzičke/glazbene igre, upoznavanju notnih znakova i prihvatanju muzičkih termina kroz svjesno reprodukciju trajanja prikazanim u notnom zapisu. Raditi na sve samostalnijem tačnom zapažanju i određivanju tempa, dinamike, forme muzičkog djela, izvođača i sastava, muzičkih instrumenata orkestra, vrste glasova u horu.

U skladu sa dječijim uzrastom i navedenim zahtjevima i potrebama povećan je broj pjesama za pjevanje i sviranje, kao i slušanje muzike, a smanjen broj muzičkih igara i brojalice. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom godine.

Pjevanjem i sviranjem treba obraditi najmanje **20 pjesama** u toku školske godine. Predložene pjesme odgovaraju opsegu dječijeg glasa, a po sadržaju i karakteru su interesantne su i bliske djeci u četvrtom razredu. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika ili sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini odnosno po strofama, uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara). Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti znanja iz notnih vrijednosti (osminka, četvrtinka, polovinka i cijela nota i odgovarajuće pauze), mjere (2, 3 i 4-dijelne), tempa i dinamike, te pjesmu tačno interpretiraju. Kreativnost u ovoj oblasti ispoljavat će se kroz dječiju primjenu novih

muzičkih znanja u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima.

U toku školske godine učenici treba da nauče najmanje **8 muzičkih igara** koje uključuju pokret. One imaju različit sadržaj koji, pored ostalog podržava život u prirodi i razne radove, tradicionalne narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, pomažu i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije, jer se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti. U takvim slučajevima, koreografije okretnih igara i narodnih kola iz različitih krajeva svih naroda i narodnosti, mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U četvrtom razredu treba naučiti najmanje **8 brojalice** što je nešto manje nego u prethodnoj godini. Brojalice, koje su dječija igra, a istovremeno i dječije tradicionalno stvaralaštvo, imaju u ovom razredu veoma različit sadržaj (racionalne i iracionalne brojalice), složeniji ritam i metriku, pa su u razvoju muzikalnosti djeteta ove dobi od izuzetnog značaja. Imenovanje nota po trajanju i *podjela jedinice mjere na dva dijela*, i *ritamskog govora (ta i ta-te)* je novina, koja će omogućiti izvođenje lakših brojalice na osnovu notnog zapisa, pa to predstavlja *stvarni početak muzičkog opismenjavanja*, a koje se bazira na osvještavanje ranijih doživljaja muzičkih zakonitosti. Nastavnik u četvrtom razredu treba posvetiti posebnu pažnju organiziranju maštovitih načina njene interpretacije sa i bez sviranja na instrumentima, sada i uz svjesnu primjenu novih znanja, ohrabrujući i poštujući dječije prijedloge jer je brojalice dio svakodnevnog dječije igre na igralištu i školskom dvorištu.

Slušanje pruža obilje mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. Zato u četvrtom razredu treba upoznati najmanje **20 kompozicija**, sa težištem i nadalje na umjetničko-doživljajnoj komponenti, sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim

vrednotama budu sve jasnije izraženi. Usvajanje muzičkih pojmova i dalje treba da bude prirodno, bez pretjeranog opterećenja muzičkom terminologijom. Slušanjem treba bliže upoznati vizuelno i zvučno orkestarske instrumente po grupama: gudački (kontrabas), duvački: drveni (flauta, klarinet) i limeni (truba, trombon) i udaraljke. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** učenike treba uputiti na samostalnije praćenje pjevanja, sigurniju i slobodniju individualnu improvizaciju, komunikaciju putem dijaloga: u paru, te grupnu i kolektivnu. Potsticati i pratiti nivo učešća u muziciranju: po zadatku, samoinicijativno, sa zadovoljstvom i interesom. Podsticati djecu da izmisle priče, slikaju seriju slika i muzičko-scenske igre koje će povezati razne umjetničke oblasti i dinamizirati rad u razredu, te da *improviziraju na zadanu melodiju, ritam, te izmisljaju melodije na date stihove, kao i stihove na zadanu ili novu melodiju*. Navedene oblike dječijeg stvaralaštva raditi *uz korištenje instrumenata vlastitog tijela, predmeta u okolini, instrumentima koje su napravila djeca, kao i Orffovog dječijeg instrumentarija, sa naglaskom na originalnost i raznovrsnost dječijih rješenja*. Ovakav rad će snažno doprinijeti razvoju *dječije kompetentnosti i kreativnih sposobnosti u oblasti muzike kao neverbalne komunikacije*, djelujući snažno i na sva druga nastavna područja. Muzički sadržaji u sebi imaju sve elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja ovog razreda, pa je i korelacija sa svim drugim predmetima, sasvim prirodna.

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
----------------	-----------------------------------	--------------------	--	--------------------------	--

<p>IPJEVANJE I SVIRANJE Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. U Proljeće (Evo nas opet), Vladimir Đorđević 2. Na kiši (St. Korunović) 3. Avanture maloga Jugu (Petar Bergamo) 4. Medo kočijaš (Franjo Povia) 5. Nestašni dječaci (Josif Marinković) 6. Štamparska greška (Asim Horozić, stihovi Kemal Coco) 7. Mačak i miš (Asim Horozić, stihovi Brato Pavlović) 8. Pokraj grada Sarajeva, narodna pjesma 9. Hej, potoče (M. Meršnik) 10. Školski odmor (D. Basrak) 11. Majčica (Vera Makjanić) 12. Nina, nina, ne da majka sina (uspavanka, zapisao C.Rihtman, Cazin) 13. Baba nina, malo ububano (uspavanka, zapisao C. Rihtman, Tišina-B. Šamac) 14. Jagoda baštovanka (E. Pandur) 15. Dva i dva su četiri 16. Vrani se konji igraju (svatovska, Zapisao Cvjetko Rihtman, Lubovo- Šipovo) 17. Uspavanka, sefarska trad 18. Uspavanka, romska trad. 19. Jesen u šumi (M. Milić) 20. Uspavanka za jednu lutku (Refik Hodžić, stihoviIsmet Bekrić) 21. Notni stan (Marija Matanović) 22..Bratec Martin, kanon, (Francuska pjesma), 	<p>-Ima veliki fond pjesmica;</p> <p>-Prihvata korekcije i poštuje pravila pjevanja koja dovode do kvaliteta pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija);</p> <p>-Poznaje osnovne muzičke oznake u notnom zapisu: (dinamika, tempo, note i pauze po trajanju ;</p> <p>-Razlikuje note po trajanju: osminka, četvrtinka , polovinka, cijela nota i pauze;</p> <p>- Imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju;</p> <p>-Poznaje, zna da objasni i koristi oznake za dinamiku na maternjem i talijanskom jeziku (p, mf, f i druge) ;</p> <p>-Poznaje i objašnjava oznake za tempo na maternjem i talijanskom jeziku (spor, umjeren, brz);</p> <p>-Prihvata i shvata svrhu korekcije pojedinaca radi podizanja kvaliteta muziciranja u razredu.;</p> <p>- Ima više povjerenja u sebe i samostalnije pjeva i svira Orffove instrumente;</p> <p>-Pjevanje kanona u dva glasa</p>	<p>- Razvija osjet za mjeru i promjenu mjere: 2,3 i 4, tezu i arzu,</p> <p>-Razvija osjet za ritam: podjela jedinice mjere na dva : ta, ta-te);;</p> <p>-Osjet za tempo i dinamiku je sve razvijeniji;</p> <p>- Uspoređuje se sa drugima i koriguje vlastito pjevanje i sviranje</p> <p>- Samostalno istraživanje i uključivanje u sviranje pratnje pjesmi.</p> <p>- Kad zatreba traži, i prihvata pomoć, a i sam pruža pomoć, drugima i saraduje;</p> <p>-Poznaje mogućnosti i Orffovih instrumenata i adekvatno ih i kombinuje sa priručnim.</p> <p>- Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja i aktivno učestvuje u izradi aranžmana;</p> <p>-Pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i improvizaciji</p>	<p>-Pokazuje veliko zalaganje i trud da svoje muziciranje usaglasi sa grupom i kolektivom;</p> <p>- Često pjeva i svira jer uviđa da treba vježbati ako se želi postići kvalitet</p> <p>-Vrši samoprocjenjiv i u odnosu na druge;</p> <p>- Ima pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu</p> <p>- Shvata potrebu uklapanja svog glasa u hor/zbor da se doprinese boljem zvučanju.</p> <p>-Razimije i svjesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe)</p> <p>-Komentarima i praktičnim djelovanjem otkazuje pozitivne stavove i vrednote prema muzici</p>	<p>-Redovno učešće u pjevanju i sviranju: nastava, priredbe, izleti, kuća;</p> <p>-Komunikacija i interakcija u muziciranju (improvizaciji) ;</p> <p>-Ponašanje u skladu sa zahtjevima muzičke igre;</p> <p>-Stalna briga i čuvanje školskih muzičkih instrumenata,</p> <p>-Samostalna izrada vlastitih improvizovanih instrumenata</p> <p>-Upotreba instrumenata u skladu sa zadacima pjesme i/ili dogovorenim aranžmanom;</p> <p>- Kroz svoje ponašanje i učestalo muziciranje pokazuje da muziku doživljava i cijeni</p>	<p>-Planira i osmišljava muzičke igre kao podsticaj za učenje</p> <p>-Inicira i rganizira pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici),</p> <p>-Stalno komunicira sa djecom i upućuje ih na izvore znanja.</p> <p>- Motiva rad i nenametljivo rukovodi dječijim aktivnostima</p> <p>- Aktivnim uključenjem u zajednički rad pomaže deci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju.</p> <p>-Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa rezultatima u trećem razredu.</p>
---	--	--	---	---	---

<p>23.Sova,kanon (M. Anceva) 24..Igra kolo veselo, kanon (Z. Grgošević)</p>					
<p><u>IMUZIČKE</u> <u>(GLAZBENE IGRE</u> Izbor: 1. Skače vrbac u kolu (zapisao Cvjetko Rihtman) 2. Treskavica sitna, narodno kolo (Sarajevo i okolica) 3. Starobosansk o kolo - osnovni korak (sela iz okolice Glamoča) 4. Skaka, narodno kolo (Sela iz okolice Bosanskog Šamca) 5. Koko graja (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović) 6. Djeca se igraju hvatača (Refik Hodžić, stihopvi Grigor Vitez) 7. Hula hop (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović) 8. Muzikaš (iz zbirke J. Tomasa) 9. Urodile tetrejike, starogradsko kolo iz Livna</p>	<p>-Ima veliki fond muzičkih igara. -Prati ritam pjesmice pokretom spontano ili izvodi zadatau koreografiju. -Pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola -Primjenjuje ranije znanje na novu igru; -Ispravno primjenjuje pravila muzičke igre. -Pravilno izvodi igru odnosno kolo. -Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.</p>	<p>-Samostalno pjeva i igra sa osjećajem sigurnosti; -Pokretima opisuje događaje u muzičkoj igri (u prirodi, narodne običaji) -Samostalno izvodi zadane pokrete; -Predlaže i nove pokrete koji su adekvatni -Samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti -Samostalno izražava kretnjama ono šta muzika sugeriše;</p>	<p>-Shvatanje i razumije značaj pokreta u plesu i kolu -Razvijanje svijesti o kolima kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH sa utvrđenim pravilima (koreografija) -Podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem. -Slobodno i organizovano kretanje u prostoru Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na nastupima folklornih ansambala</p>	<p>-Odabiranje prikladne igre u učionici. -Predlaganje muzičke igre za priredbe -Praktičan rad: zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje, na raznim mjestima (u razredu, u dvorištu, vrtu, na izletu), -Uključenje u modeliranje narodnih nošnji (prema originalu ili slikaama) -Izrada nošnji od različitih materijala u učionici, -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji, -Rasprave o ponašanju u situacijama na smotri i koncertu, -Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju</p>	<p>-Osmišljava, priprema i organizira igre posebno tradicionalne u učionici -Vodi aktivnosti, demonstrira i usmjerava u pravcu dječijih interesa i mogućnosti -Posmatra i prati učenika u radu -Stimulira ih i direktnim učešćem u igrama i kolu, -Upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjuteru -Sarađuje sa roditeljima i uključuje ih u rad -Organizira praktične vježbe i odlazak na probu folklorne sekcije u školi i u KUD.</p>

III BROJALICE

Izbor :

1. Eglen, beglen
(Sarajevo)

2. Igralica
(Zapisala

Bogdanka Đurić,
Srbija)

3. Elem, belem (
Zapisao Branko
Rakijaš, Senj)

4. Ako podeš negdje
van

5. Leti, leti, ptičica

6. Alaj ovaj Miki lep
(Zapisala Elly Bašić,
Cetinje)

7. Mišu, mišu, mišiću

8. Eti peti, u raketi

9. Tip, tip, tip
(Nestašni
vrapčići)

-Ima u memoriji veći broj ranije obrađenih brojlica i po sjećanju ih izvodi;

-Izvodi brojalicu precizno i tačno u skladu sa tekstom;

-Prema zadatku izvodi odgovarajuće pokrete u mjeri i ritmu
- Svira ritam na instrumentu po dogovoru i na osnovu vlastitih ideja;

-Pokreti su precizni i tačni

-Gledanjem u notni zapis izvodi ritam brojalice (ritamskim slogovima: ta, ta-te)

IV SLUŠANJE

MUZIKE Izbor :

1. Ne dam kamen zemlje moje (Slavko Olujić-stihovi Zlatka Artuković)
2. Amsej Paka Poan (Adnan Mušanović). „Mali šlager“
3. Pjesma šumskih vila, odlomak iz opere „Aska i vuk“, Asim Horozić
4. Došlo pismo iz Bosne (narodna, obrada Rrešad Arnautović, dvoglasni hor)
5. Ljeto (II stav, iz Četiri godišnja doba A. Vivaldi)
6. Iznad duge (Over the Rainbow), odlomak iz mjuzikla „Čarobnjak iz Oza“ (H. Arlen, E.Y. Harburg).
7. Bumbari i pčele (S. Rajičić -test Čika Andra)
8. Sretna Nova godina (Arsen Dedić)

- Ima bogat fond djela koja prepoznaje prilikom slušanja

-Prepoznaje i saopštava ime kompozitora

-Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački drveni i limeni, udaraljke)

-Razlikuje izvođačke ansamble: orkestar, gudački kvartet, hor (horski glasovi- ženski, dječiji hor)

- Upoređuje note i njihovo trajanje u brojalici;
-Brzo uočava sličnosti i razlike u trajanju nota i obrazlaže ih;
- Na osnovu sviranja ritma prepoznaje ranije naučene brojalice (muzičke zagonetke);

- Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom, koraćanjem u koloni, izgovaranjem ritamskih slogova;

-Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentima,

-Poigrava se s brojalicom, predlaže i izvodi pratnju, kombinuje instrumente (aranžmani);

-Pozitivno vrednuje brojalicu kao maštovitu igru i komunikaciju, koja razvija osjećaj pripadnosti grupi;

- Sa posebnim zadovoljstvom se uključuje u izvođenje i raduje novim iskustvima;

-Uči i druge izvođenju ritma na instrumentima;
- Kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja jača samosvijest;
- Pamti i donosi u razred nove brojalice i izmišlja nove zajedničke igre;

-Shvata da je orkestar - muzički uređena zajednica koja svira prema pravilima i znaku dirigenta

-Izvođenje zapisa na originalnim i napravljenim instrumentima

-Osmišljava nove maštovite igre sa instrumenatima,

- Pronalaženje i zapisivanje brojalica, sortiranje i izvođenje zaključaka

-Dopunjavanje zidnog panoa novim zapisima;

-Dopunjavanje razredne izložbe-stalna postavka

- Crtanje i fotografisanje instrumenata i njihova samostalna prezentacija

-Pokazuje i demonstrira izvođenje i sviranje

-Osmišljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje

- Pomaže, koordinira rad

-Usmjerava aktivnosti učenika,

-Procjenjuje interesovanja i napredak učenika,

-Razvija kreativnost, dječije radne i kulturne navike

-Brzo pamti i pjevuši melodiju pjesme koju sluša;

- Uočava, upoređuje, razlikuje i samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu ;

- Brzo uočava i saopštava izvođača djela

-Samostalno određuje karakter kompozicije

-Tačno određuje jačinu (glasnoću), tempo i druge karakteristike djela

- Sa vidnim zadovoljstvom izražava utiske o slušanom djelu,

-Razgovora o osjećaju ugodnosti i opuštanja,

- Često traži da se djelo ponovno sluša;

-Komentira osobine djela, saopštava zašto mu se dopada ili ne dopada.

-Vidljivo pokazuje pozitivne navike i potrebu za muzikom

-Biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore

-Prikupljanje kasete i CD-a sa djelima koja će se slušati u školi

- U knjigama i štampi pronalaze i prikupljaju slike kompozitora i muzičkih instrumenata (simfonijski orkestar)

-Pravljenje preglednog panoa na koji se dodaju slike instrumenata koje su upoznali, što ih motiviše na učenje

-Pronalaze i prikupljaju slike tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH

-Osposobljava ih za uočavanje i bilježenje,

- Upućuje i podstiče na prikupljanje materijala

-Osmišljava i realizuje simulacione igre za djecu,

-Priprema i vodi djecu kroz aktivnosti dijaloga i interakcije

-Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.

<p>9. Nebo i planete (Nedžad Merdžanović, stihovi Sanela Pršeš)</p> <p>10. Bosna, Bosnia (Džani Hot)</p> <p>11. Za djecu svijeta na kril'ma vjetra (Suad Arnautović, stihovi Velimir Milošević)</p> <p>12. Kornjače, iz svite Karneval životinja (C.S.Sans)</p> <p>13. Slon, iz svite Karneval životinja (C.S.Sans), kontrabas</p> <p>14. Ples šećerne vile i ruski ples-Trepak iz baleta“ Kreko Oraščić“ (Petar Iljić Čajkovski)</p> <p>15. Dječija simfonija I stav (J.Haydn ili Leopold Mozart),</p> <p>16. Ples pilića u ljuskama, stav iz djela Slike sa izložbe (Modest P. Musorgski)</p> <p>17. Mali crnac pleše (C. Debussy)</p> <p>18.. Klovnovi (D. Kabalevski)</p> <p>19. Pjesma sedam patuljaka iz filma „Snjeguljica“, Walt Disney</p>	<p>20. Neko me voli (G.Gerhwin)</p> <p>21. Sretan rođendan (Happy birthday, pjesma iz Engleske)</p> <p>22. Darovi za svu djecu (Pajo Kanižaj, stihovi Dijana Bujlat)</p> <p>23. Žuta podmornica (Bitlsi)</p>	<p>-Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje</p> <p>-Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju</p> <p>-Poznaje i pamti imena bh. kompozitora i njihova najpoznatija djela</p>	<p>-Razlikuje i poznaje pojedine instrumente i vizuelno i auditivno</p> <p>-Sposoban je da uz slušanje praćenje jednostavni notni zapis i primjeni muzičke termine: legato, staccato, ritam, melodija,</p> <p>-Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu, poštuje pravila ponašanja.</p> <p>-Koristiti jednostavan muzički jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis djela, instrumenata;</p>	<p>-Traži da ih vidi uživo na koncertima</p> <p>-Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu</p> <p>-Apšlaudiranjem drugarima i na koncertu pokazuje pozitivan odnos prema djelima i muzičkim umjetnicima</p> <p>-Pokazuje razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini</p> <p>-Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija)</p> <p>- Shvata da muzika ima važnu ulogu za poboljšanje kvaliteta života</p>	<p>-Izrađuju zidne panoje sa tematskim sadržajima</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju tradicionalne instrumente iz kraja gdje je škola</p> <p>-Pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma</p> <p>Vodenje intervjua sa umjetnicima;</p> <p>Izrada plakata sa važnijim telefonskim brojevima (Narodno pozorište, Opera)</p> <p>-Prikupljanje isječaka iz štampe sa najavom koncerata u gradu (Vodič kroz kulturne muzičke događaje)</p> <p>-Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p> <p>-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p>
---	--	---	---	--	---

<p>-Ukazuje na adekvatan način izrade preglednih zidnih kalendara sa terminima koncerata.</p>	<p>avlja temeljitu pripremu učenika za izlaske iz škole i posjete koncertu i kulturnim ustanovama:</p>
<p>- Planiranje za posjete kulturnim ustanovama i bilježenja kalendara</p>	<p>- Objašnjava ponašanje na koncertu, oblačenje;</p>
<p>- Osim i slučajeva</p>	<p>- Saradnja sa roditeljima i umjetničkim ustanovama ;</p>
<p>i ob</p>	<p>Posmatranje i praćenje napretka učenika, pohvale i nagrade;</p>

<p>V DJEČJE STVARALAŠTVO</p> <p>-Izmišljanje novih pjesmica na zadani ili novi tekst</p> <p>-Izmišljanje teksta na zadanu ili izmišljenu melodiju;</p> <p>-Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima:</p> <p>-Improvizacija pokret u ritmu i plesu; -Plesna dramatizacija, -Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike</p> <p>-Osmišljavanje nekoliko novih muzičkih igrokaza;</p> <p>-Prezentacija rezultata samostalnog i grupnog rada</p>	<p>-Eksperimentiše, istražuje i kombinuje instrumente;</p> <p>-Samostalno spontano dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem</p> <p>-Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira</p> <p>-Pravi varijacije na zadanu temu (melodiju, ritam)</p> <p>-Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno;</p> <p>-Na podsticaj ali i spontano daje svoje ideje za rad;</p> <p>-Improvizacijom kreira nove aranžmane za pjesmice i brojalice;</p>	<p>-koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema</p> <p>-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja;</p> <p>-Izražava razne ritmove iz života instrumentima.</p> <p>-Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi</p> <p>-Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.</p> <p>-Sam predlaže ideje i uključuje se u rad na muzičkoj dramatizaciji</p> <p>-Predlaže instrumente za dočaravanje likova u igrokazu</p>	<p>-Željom za čestim muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici</p> <p>-Prati pjevanje instrumentima igrnije i samostalnije;</p> <p>- Vidno iskazuje i saopštava interes i želju za njihovim kombinovanjem,</p> <p>-Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna</p> <p>-Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p> <p>Učešće u prezentaciji muzičkih igrokaza na školskoj priredbi.</p>	<p>-Predlaganje oblika muzičkog stvaralaštva;</p> <p>-Dogovaranje o improvizaciji koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju.</p> <p>-Komunikacija kroz muziku i kooperacija u radu</p> <p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“.</p> <p>-Izvođenjemuzičkog igrokaza uz kombinaciju pojedinaca - likova i kolektiva</p>	<p>-Podstiče kreativne oblike ispoljavanja;</p> <p>-Priprema, rukovodi i razvija interes učenika prema muzici svojim odnosom i stavovima.</p> <p>-Planira aktivnosti i muzičke sadržaje u korelaciji sa ostalim umjetničkim i drugim odgojnim područjima;</p> <p>-Posjete koncertima, priredbama - saradnja sa lokalnom zajednicom</p>
					<p>Procjenjuje učenička postignuća, hvali i ohrabruje;</p>

LIKOVNA KULTURA

(2 sata sedmično – 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO - OBRAZOVNOG RADA			
PROGRAMSKI SADRŽAJI		ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI	
TEMATSKE CJELINE/OBLASTI	MOTIVI I TEHNIKE	Obrazovni ciljevi	Odgojni i socijalizirajući ciljevi
<p>1. TAČKA I LINIJA</p> <p>- Fokusirano istraživanje i uočavanje /registrovanje/ u okruženju i na likovnim djelima bogatstvo raznolikosti linija/crta, njihovih odnosa, kontrasta, ritma, smjerova i analiza uočenog i istraženog</p> <p>- Kombinovanje linije/crte sa plohom, tačkom i mrljom</p> <p>- Crtačke teksture</p>	<p>- Iz djetetove okoline: ljudi, životinje, biljke, pojave u prirodi, objekti, prostori</p> <p>- Iz sadržaja ostalih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/: maternjeg jezika /priča, bajka, pjesma, poslovice...../, PPD, matematike, istorije/historije, muzičke i tjelesne kulture, BiH kulturne baštine.....</p> <p>- Iz narodnih običaja: praznici, značajni datumi, etnografsko nasljeđe</p> <p>- Tačka i crta/linija kao samostalni likovni elemenat sa svim svojim karakteristikama i Kompozicionim odnosima u vizuelno likovnim sadržajima</p> <p>- Nevizuelni poticaji: emocije, čula, muzika</p> <p>- Olovka, tuš i drvce, tuš i kist, lavirani tuš, flomasteri /crni ili tamni/</p>	<p>- Uočiti i uporediti na svojim i umjetničkim radovima; kontrast, ritam, prostiranje linija, i moći se izražavati linijama različitog karaktera i toka.</p> <p>- Uočiti, razumijeti i moći predstaviti crtačku teksturu kroz kontrast skupljenih i raspršenih tačaka i linija u različitim odnosima.</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast liniju: odnos linija/crta, ritam, smjer, mrlja, crtačka tekstura, površina, tlocrt</p>	<p>- Razvijanje kod učenika senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.</p> <p>- Formiranje stavova i odnosa prema vrijednostima, očuvanje kulturne baštine i prirodne okoline.</p> <p>- Pozitivan odnos prema radu: inicijativa, samostalnost, angažovanost, spremnost za saradnju i timski rad.</p> <p>- Razvijanje humanosti, solidarnosti, drugarstva; jačanje i bogaćenje emocija</p> <p>- Razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, snalažljivosti, kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, orijentacija u vremenu i prostoru</p>

<p>2. BOJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Usmjereno istraživanje i opažanje u okruženju i na likovnim djelima kontrast kvaliteta razlika /degradacija boja/, kontrasta kvantiteta /količine/ i komplementarnog kontrasta i prezentiranje istraženog i uočenog - Mehaničko i optičko miješanje boja - Tonsko i kolorističko slikanje - Slikarske teksture 	<ul style="list-style-type: none"> - Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, fleomasteri u boji /za manje formate radova/ 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumijeti i moći predstaviti kontrast malih razlika obojenih površina, velikih razlika /kontrast/ obojenih površina; uočiti razumijeti i izraziti komplementarni kontrast; - Razumijeti i moći predstaviti optičko miješanje boja upotrebom obojenih tačaka osnovnih boja - Razumijeti i moći predstaviti mehaničko miješanje boja /dvije osnovne boje daju izvedenu boju/ - Usvojeni pojmovi za oblast boja: intenzitet boje, razređivanje boje, kvalitet boje, komplementarn kontrast, optičko miješanje boja, tonsko i kolorističko slikanje, slikarska tekstura 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje sposobnosti dovođenja u sklad tonova boja, njihova praktična primjena u odjevanju, uređenje životnog prostora, izrada čestitki, ukrasnih predmeta, nakita.... - Razvijanje sposobnosti predavljanja sadržaja; pjesme, priče, događaja, pojava u prirodi, emocija i sl. kroz likovni izraz
<p>3. PLOHA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dalje razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu. - Izrada složenije šablone za grafički otisak - Crta i ploha, fundamentalni elemenat grafike - Višebojna papir grafika 	<ul style="list-style-type: none"> - Papir grafika /izrada šablona od papira kartona/, matrica, grafička boja, tempera 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumijeti i moći predstaviti grafičke odnose, rad na izradi šablona za grafički otisak /papir grafika jednobojna i višebojna/, razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu - Usvojeni pojmovi za oblast ploha /grafika: višebojna grafika, šablon /matrica za preslikavanje/, grafički otisak, grafičar, štampanje 	

<p>4. POVRŠINA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koncentrisana pažanja na istraživanje i uočavanje proporcija oblika i prostora osnovnih kompozicionih odnosa /simetrije, asimetrije/ u okolini i na umjetničkim djelima i predstavljanje istraženog i uočenog - crta/linija u prostoru /prostorni crtež - Vizuelno opažanje kadra na fotografiji, stripu, TV-slici - Kadrovi u nizu - Crno bijeli film - Boja na filmu - Spot i njegovo značenje - Pismo kao elemenat vizuelnih poruka i njegova likovnost - Scena i scenografija i scenska maska-oblikovanje i razumijevanje - Zaštitni znakovi 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacija u materijalu po izboru: izrada scenskih elemenata, maski, lutki, čestitki, opreme knjige, reklama /pismo kao elemenat vizuelnih poruka/ tehnike 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočavanje proporcija oblika i prostora i prostornih odnosa /simetrije, asimetrije/ u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima, sposobnost predstavljanja istraženog i zapaženog - Registrovati, razumijeti i moći predstaviti: elemente scenografije, scene i scenske maske, spotove i zaštitne znakove, koristiti pismo kao elemenat vizuelnih poruka /likovnost pisma, bosančica, kaligrafija.../ - Uloga i značaj vizuelnih medija; filma, TV-a, fotografije, značaj boje u medijima - Usvojeni pojmovi za oblast površina: grafički dizajn, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, video, kadar, strip 	
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ploha u prostoru - Plastične teksture /teksture u prostoru/ - Karakter oblika i prostora je rezultat / što proizlazi iz njihovih funkcija - Puna plastika i reljef 	<ul style="list-style-type: none"> - Glina, glinamol, plastelin, papir, karton, maekani lim, žica, papirna ambalaža, drveni otpadni materijal 	<ul style="list-style-type: none"> - Usvojeni pojmovi masa i prostor: proporcija, kompozicija oblika i prostora, simetrija i asimetrija, prostorni crtež, trodimenzionalna tekstura, puna plastika, reljef 	

OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA

Da učenici usvoje pojmove, da se znaju koristiti materijalima i sredstvima za oblast liniju:

- da znaju razlikovati liniju po intenzitetu /jačini/, po prostiranju, smjerovi prostiranja linije,
- da prepoznaju ritam kao princip komponovanja,
- da znaju koristiti mrlju i tačku kao likovni elemenat u predstavljanju različitih tekstura i osmišljavanju kompozicije,
- da znaju da je površina
- da tlocrt predstavlja crtež osnove nekog objekta /neke građevine/
- da dalje usavršavaju tehniku korištenja; olovke, tušai drvceta, tuša i kista, da savladaju tehniku lavranog tuša, za oblast

slikarstva:

- da dopunjuju i proširuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, kolažu, pastel, flomasterima u boji,
- da miješaju boje i da upotrebljavaju različite intenzitete boja /da se boja može oslabiti/
- da dobiju osnovne pojmove o komplementarnom kontrastu /boje koje se slažu a nalaze se u suprotnosti/,
- optičko miješanje boja /tačkice dvije različite boje na jednoj površini daju treću boju/
- usvojiti će da način na koji je nanosena boja predstavlja slikarsku teksturu za oblast

ploha/grafika:

- da usvoje pojam šablon /matrica/, grafički otisak, grafičar, štampanje
- da savladaju princip izrade jednostavnog šablona za višebojnu grafiku /papier grafika/ za oblast površina, masa i prostor:
- da shvate šta je proporcija,
- da su sposobni organizovati kompoziciju oblika u prostoru,
- da znaju šta je simetrija i asimetrija,
- da su u stanju izvesti prostorni crtež /crtež sa tankom mekom žicom/
- da znaju šta je to trodimenzionalna tekstura /tekstura izvedea sa nekim oblikovnim materijalom/
- da raspoznaju šta je puna plastika /figura u prostoru/, a šta reljef
- da rade na jednostavnim rješenjima grafičkog dizajna /naslovna strana za knjigu, prospekt...../
- da kreativno izvedu masku, osmisle scenografiju teksta /za predstavu u razredu, školi/, da kreiraju kadar stripa,
- da usvoje pojmove, zaštitni znak, strip, film, video, kadar

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. TAČKA I LINIJA Likovno

područje crtanje:

U okviru ovog likovnog područja, učenici četvrtog razreda radiće na daljem savladavanju korištenja linije, tačke i mrlje kao izražajnog sredstva u predstavljanju prostora i trodimenzionalnih oblika na plohi i u prostoru. Očekuje se da učenik polazeći od sopstvanih iskustava iznalazi vlastita, rješenja u prikazivanju prostora / svoje perspektive/ i prostornih odnosa.

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

U slikanim radovima primjećuje se da pored intenzivnih osnovnih boja učenici postepeno uvode i izvedene /sekundare/ boje. Još uvijek je prisutna naglašena konturna linija, a prisutne su i ahromatske boje; crna, bijela i siva. Boje se postepeno miješaju i sa drugim bojama te se na taj način proširuje paleta učenika. Sa psihičkim odrastanjem učenika na likovnom radu povećava se broj predstavljenih detalja.

3. PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHU mogu se realizovati sve likovne oblasti koje se predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi; crtanje, slikanje, grafika.

U četvrtom razredu, pored organizacije kompozicije u formi ritma /ponavljanja oblika/, kružnog ritma, izmjenjenog ritma; slikarskih tekstura, transparentnosti oblika, odnosa slike i teksta, značajniji boj sati može biti usmjeren prema daljem savladavanju oblasti grafike, jednoboje i višeboje /visokog tiska/, u tehnici papir grafike.

4. MASA I PROSTOR

Tematska oblast Masa i prostor obuhvata likovne oblasti: Oblikovanje, građenje, primijenjenu umjetnost i dizajn.

I dalje u ovom uzrastu prisutan je izražen interes za oblikovanjem u prostoru, koje djece doživljavaju kao igru povezanu sa estetskim stvaralačkim procesom. U kreativnom procesu koriste se: glina, glinamol, plastelin, stiropor, vata, vunica i žica, neoblikovani materijal

/ambalaža, kutijice...../ i drugi prirodni materijali /plodovi kestena, žira, šišarke i slično/. Definišu se pojmovi i realizuju radovi u punoj plastici i reljefu. Teme /motivi za rad/ su iz učenikovog okruženja; predstave ljudi, životinja, makete, objekti, predmeti primijenjene umjetnosti.

5. POVRŠINA

Tematska oblast Površina realizuje se kroz likovne oblasti; dizajna, grafičkog dizajna, kroz analizu i uočavanju proporcija i odnosa oblika i površina, kompozicionih odnosa: simetrije i asimetrije. Izrada scenografije, oblikovanje maske, kostima. Pismo kao element vizuelnih poruka i njegova likovnost. Učenici rade na izradi stripa, znakova vizuelnih komunikacija, analizi fotografije, uočavanju i razumijevanju spota, vizuelne medijske poruke.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u IV razredu, podrazumijeva angažovanje i povezivanja novih vizuelnih iskustava sa do tada usvojenim znanjem i dodavanjem novih likovnih sadržaja i likovnih iskustava, usvojenom razumijevanju likovne umjetnosti.

Usvajanje znanja i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimezionalna organizacija kompozicije

2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realizuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE

- SLIKANJE

- GRAFIKA

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE

- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz formu tematskih cjelina/oblasti koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. razreda.

1. TAČKA I LINIJA

2. BOJA

3. PLOHA

4. MASA I PROSTOR

5. POVRŠINA

Ovakva forma obezbijuje kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Tematske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta obrađena u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost i sistematizovanje gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje tematskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentiranja novih sadržaja i znanja.

Ovako postavljene tematske cjeline ne isključuju ni jednu oblast, niti bilo koju tehniku.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju ga i razriješe putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiranje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatah nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Motivi – teme /likovni sadržaji/

Zahvalne teme za likovno kreativni rad predstavljaju doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/

- iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, objekti, pojave u prirodi, biljke.....

- sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, bajka, poslovice, basna, pjesmica, matematike, moje okoline, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture

- iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe

- likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata

- nevizuelni poticaji; emocije /osjećanja/, čula, muzika...

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE : odnos linija/crta, ritam, smjer, mrlja, crtačka tekstura, površina, tlocrt

SLIKANJE: intenzitet boje, razređivanje boje, akvalitet boje, komplementarni kontrast, optičko miješanje boja, tonsko i kolorističko slikanje, slikarska tekstura

GRAFIKA: višebojna grafika, šablon /matrica za preslikavanje/, grafički otisak, grafičar, štampanje

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE: proporcija, kompozicija oblika i prostora, simetrija i asimetrija, prostorni crtež, trodimenzionalna tekstura, puna plastika, reljef

VIZUELNA KOMUNIKACIJA: grafički dizajn, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, video, kadar, strip

OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, obzirom da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži komplekse sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u likovne elemente. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog
2. psihološkog
3. pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi “stenografski zapis duše” i kao takvi moraju biti dobri.

Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i postavlja se pitanje šta raditi u takvoj situaciji? Učenici koji nisu nadareni ne bi smjeli biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdara sposobnosti za likovno-kreativno izražavanje /ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavati. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji djete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. Nema loših dječijih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetno- sti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini.

Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(2 sata sedmično – 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA	
Očuvanje i unapređenje zdravlja	zna zašto je zdravlje osnov i preduvjet za sve ljudske aktivnosti	
	zna zašto tjelesna aktivnost utiče na očuvanje i njegovanje zdravlja	
	zna zašto je pravilno držanje tijela uvjet da se spriječe deformacije kičme, grudnog koša, ekstremiteta i da se osigura normalano funkcioniranje organizma	
	zna zašto je prekomjerna tjelesna težina izvor brojnih tegoba i zdravstvenih problema i da joj je najčešći uzrok nepravilna ishrana i nekretanje	
	zna zašto je tjelesna aktivnost izvor dobrog raspoloženja, koje pomaže zdravlju	
	zna da je čovjek dio prirode i da tjelesne aktivnosti u prirodi posebno važna za djecu	
	zna zašto kvalitet, oblik i veličina, te vanjskim prilikama i aktivnosti neprimjerena obuća i odjeća mogu negativno uticati na zdravlje	
	porodično koristi zdravstvene usluge	
	ima usklađen dnevni ritam odmora, spavanja, učenja I igre	
	izbjegava situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć	
	poznaje principe pravilne i redovne ishrane, ima kulturu objedovanja	
	posjeduje osnovne navike lične i kolektivne higijene	
	zna zašto su psihoaktivne supstance štetne	
tražit će pomoć ukoliko je zlostavljano (tjelesno, emocionalno ili seksualno) i (ili) zanemareno, ili zna za takav slučaj		
Rast i razvoj	Antropometrijska obilježja	u početnom i u završnom stanju*, utvrđena karakteristična odstupanja među učenicima od prosjeka (razreda, škole) i izvršena klasifikacija učenika prema njihovom stvarnom stanju i razvojnim potrebama
		u početnom i u završnom stanju, utvrđeno stvarno stanje: stopala, ekstremiteta, kičme i grudnog koša; potrebne aktivnosti za korekciju
		u početnom i u završnom stanju, utvrđen napredak u visini: prosječan, nadprosječan, podprosječan
		u početnom i u završnom stanju, utvrđen napredak u težini: normalan, povećan, smanjen;
		u početnom i u završnom stanju, utvrđen odnos težina – visina: normalan, mršavost, gojaznost; potrebne aktivnosti za normaliziranje odnosa
		u početnom i u završnom stanju, utvrđen odnos potkožnog masnog tkiva i mišićne mase: izvrstan, nadprosječan, prosječan, podprosječan, loš; potrebne aktivnosti za normaliziranje odnosa
	Funkcionalne sposobnosti	u početnom i u završnom stanju, za četiri minute pretrči distancu za ocjenu aerobne izdržljivosti: loše, podprosječno, prosječno, nadprosječno, izvrsno; predložene aktivnosti za normaliziranje stanja
		u početnom i u završnom stanju, puls u mirovanju je: vrlo nizak, nizak, umjeren, visok, vrlo visok; potrebne aktivnosti za praćenje i normaliziranje stanja
		u početnom i u završnom stanju, krvni pritisak je: vrlo nizak, nizak, normalan, visok, vrlo visok; potrebne aktivnosti za praćenje i normaliziranje stanja
		u početnom i u završnom stanju, funkcionalne sposobnosti osiguravaju mu da se adaptira na primjerene tjelesne napore: normalno, s primjetnim znacima zamora, s izraženim znacima zamora, s izrazito izraženim znacima zamora; potrebne aktivnosti za praćenje i normaliziranje stanja
	Psihomotoričke sposobnosti	u početnom i u završnom stanju, ocjena za taping rukom: loše, podprosječno, prosječno, nadprosječno, izvrsno; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka
		u početnom i u završnom stanju, ocjena za skok udalj s mjesta: loše, podprosječno, prosječno, nadprosječno, izvrsno; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka
		u početnom i u završnom stanju, ocjena za poligon natraške: loše, podprosječno, prosječno, nadprosječno, izvrsno; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka
		u početnom i u završnom stanju, ocjena za izdržaj u visu zgibom: loše, podprosječno, prosječno, nadprosječno, izvrsno; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka
		u početnom i u završnom stanju, ocjena za podizanje trupa: loše, podprosječno, prosječno,

		nadprosječno, izvrsno; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka u početnom i u završnom stanju, procjenjene psihomotoričke sposobnosti: loše, podprosječne, prosječne, nadprosječne, izvrsne; potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka
Usvajanje znanja, razvijanje sistema vrijednosti, stavova i navika	znanja	zna zašto je period djetinjstva i mladosti odlučujući za potpun rast i razvoj čovjeka, njegovih osobina i sposobnosti
		zna zašto su osobine i sposobnosti čovjeka nedjeljiva cjelina
		zna da je visina pretežno urođena karakteristika, različito važna za razne sportove
		zna da je, u odnosu na visinu, normalna težina preduvjet za optimalno funkcioniranje organizma i uspjeh u psihomotoričkim i drugim aktivnostima
		zna zašto je potkožno masno tkivo izvor tjelesnih i psihičkih problema
		zna zašto je pravilna ishrana i svakodnevno vježbanje smanjuje potkožno masno tkivo i povećava mišićnu masu
		zna zašto tjelesna aktivnost utiče na pravilan rast, razvoj i funkcioniranje organizma ukoliko vježba svakodnevno
		zna da bez kisika čovjek ne može živjeti i da je dovoljna količina kisika uvjet za normalan rast, razvoj i dobro funkcioniranje organizma tokom svih ljudskih aktivnosti
		zna da se svakodnevnim vježbanjem pomaže organizmu da optimalno regulira potrebu za kisikom
		prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća
		zna da je kretanje čovjekova prirodna potreba i da je svakodnevno kretanje uvjet za normalan rast, razvoj i funkcioniranje organizma
		zna da čovjek posjeduje kretne sposobnosti, koje se mogu povećavati i prilagođavati potrebama čovjeka svakodnevnim vježbanjem u djetinjstvu i mladosti
		zna da su za povećavanje nivoa i kvaliteta različitih kretnih sposobnosti potrebne i različite vježbe
		zna zašto je igra posebno značajna za razvoj dječijih osobina i sposobnosti
		zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja
		poznaje termine za označavanje osnovnih vježbovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja
		zna tri kompleta jutarnjih vježbi u trajanju od po 12 minuta
	zna pravilno izvesti raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja, kao atletske sadržaje: trčanje, visoki i niski start, skok u dalj iz mjesta i zaleta, skok u vis i bacanje predmeta	
	zna pravilno izvesti osnovne elemente gimnasike – vježbe oblikovanja: jačanja, istezanja i labavljenja	
	zna pravilno izvesti osnovne sadržaje planiranih elementarnih i sportskih igara:	
	zna pravilno izvesti osnovne sadržaje planiranih elemenata ritmike, plesa i narodnih igara	
	umije pantomimom i pokretom prikazati različite životne situacije	
	vrijednosti, stavovi i navike	naviklo je pravilno držati tijelo pri sjedenju, stajanju, hodanju i trčanju
		pozitivno doživljava i vrednuje nastavu tjelesne i zdravstvene kulture
		upoznaje i prihvata svoje osobine, sposobnosti i ograničenja značajna za učešće u tjelesnoj aktivnosti
		samostalno primjenjuje naučene modele tjelesne aktivnosti: jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma, igre
		posjeduje pozitivno iskustvo uspjeha kroz ovladavanje sve složenijim kretnim zadacima
		poznaje rodne (spolne) karakteristike, uvažava suprotan spol
		uvažava kolektiv i međusobnu saradnju
podstiče prijateljstvo i strpljivo ponašanje u grupi		
u igri je aktivno, interaktivno i kreativno		
razvija smisao za takmičenje uz poštovanje pravila igre i takmičenja		
prepoznaje nesportsko ponašanje: gruba igra, kršenje pravila, nepristojno ponašanje		
razvija dobre ekološke navike		

- početno (inicijalno) i završno (finalno) stanje veže se za školsku godinu i za cikluse (drugi) osnovnog obrazovanja

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I. Hodanja i trčanja (1. Hodanje zadatom brzinom, 2. Ciklična kretanja različitim tempom do 4 minute, 3. Brzo trčanje na 50 m iz poluvisokog starta); **II. Skakanja i preskakanja** (4. Preskakivanje kratke vijače u kretanju, 5. Naskok na povišenje do 60 cm i različiti saskoci, 6. Sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo, 7. Skok u dalj iz zaleta); **III. Bacanja i gađanja** (8. Gađanje lopticom u pokretni cilj s udaljenosti do 5 m, 9. Bacanje medicine od 1 kg suručno iz različitih položaja); **IV. Kolutanja** (10. Kombinacije koluta naprijed i natrag); **V. Penjanja** (11. Penjanje na mornarske ljestve; 12. Penjanje na konopac ili motku uz pomoć ruku i nogu do 2 m); **VI. Višenja i upiranja** (13. Vis prednji na karikama, 14. Vis stojeći prednji provlakom u vis stojeći stražnji, 15. Saskok iz upora prednjeg odnjihom); **VII. Vučenja i potiskivanja** (16. Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine uz korišćenje pomagala); **VIII. Ritmičke i plesne strukture** (17. Trokorak, 18. Galop naprijed i bočno 19. Vaga zanoženjem na tlu, 20. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja); **IX. Igre** (21. Dječiji rukomet, 22. Dodavanje i hvatanje lopte u kretanju, 23. Dječija košarka, 24. Osnovno dodavanje i hvatanje lopte u mjestu i kretanju, 25. Osnovna promjena pravca i tempa kretanja bez i s loptom, 26. Dječija odbojka, 27. Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2, 28. Dječiji nogomet, 29. Vođenje lopte sredinom hrpta stopala, 30. Šut na gol sredinom hrpta stopala).

Sadržaji zdravstvene kulture uvjetovani su činjenicom da je zdravstveni odgoj ne samo širenje informacija o zdravlju već aktivan proces učenja kroz iskustva primjerena individualnim i zajedničkim potrebama s ciljem da se: zdravlje učini cijenjenom društvenom vrijednošću, pomogne djetetu da postane odgovorno za svoje zdravlje i unaprijedi razvoj i korišćenje zdravstvenih usluga. Najčešći sadržaji su iz slijedećih nastavnih cjelina i tema: zdravlje porodice, zdrava životna sredina, ishrana, humani odnosi među spolovima, međuljudski odnosi, mentalno zdravlje, povrede, različiti faktori rizika, odnos zdravstvenog radnika i pacijenta, zaštita od bolesti itd.

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesne i zdravstvene kulture su: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, (2) primjerenost sadržaja dobi i spolu učenika, (3) sigurnost učenika, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba učenika.

Program tjelesne i zdravstvene kulture integrira obrazovnu, antropološku odgojnu komponentu.

U razrednoj nastavi težište obrazovne komponente je usvajanju bitnih teorijskih i psihomotoričkih znanja, odnosno na modificiranim biološkim i osnovnim kineziološkim znanjima, upotpunjenim osnovnim teorijskim znanjima iz kineziologije. Cilj primjene osnovnih teorijskih znanja o ubrzanim biološkim promjenama u organizmu je upoznavanje učenika sa povezanošću tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela, prenošenje saznanja o uticaju pravilne prehrane na zdravlje, kao i o uzrocima mogućih nesrazmjera u odnosu visine i težine. Učenike je potrebno uputiti u način izračunavanja ITM (indeks tjelesne mase), upoznati ih sa kontrolnim uređajem za sprečavanje pojave pretilosti i sa razlozima pojave umora u školi i načinima njegova otklanjanja. Uvoditi učenike u organizaciju sportskih natjecanja s naglaskom na uključivanje u suđenje različitih kinezioloških djelatnosti. U 4. razredu potrebno je usavšiti sva osnovna motorička znanja kao pripremu za predmetnu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture. Uz osnovna motorička znanja iz hodanja, trčanja, skakanja, potrebno je posebno usvojiti osnovne sadržaje iz nogometa, odbojke i rukometa, te iz narodnog plesa iz zavičajnog područja.

Antropološka komponenta odnosi na sistemsku i trajnu promjenu prvenstveno morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja učenika. Opći morfološki učinci podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te sprečavanje pretilosti. Fiziološki učinci su usmjereni na podsticanje

funkcija krvotoka i dišnog sistema te djelovanje na kvalitet koštano- mišićnog sistema, pri čemu istodobno poboljšavaju aerobne i anaerobne sisteme dobijanja energije. Pozitivno djelovanje na imunološki sistem jednako je potrebno za održavanje zdravlja i sprečavanje akutnih i hroničnih bolesti. Samosvojnost tjelesne i zdravstvene kulture ogleda se i u prostoru razvoja motoričkih sposobnosti, čime povećava mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim ljudskim aktivnostima. U ovom razvojnom razdoblju treba podsticati aktivaciju motoričkih jedinica s obzirom na potrebnu snagu i brzinu u jednostavnijim pokretima i kretanjima. Složenijim kretanjima razvijati sa stajališta nervno- mišićne koordinacije kontrolu pokreta. *Motoričke sposobnosti* koje su posebno pod uticajem podražaja su: brzina, koordinacija, ravnoteža i gibljivost. U području funkcionalnih sposobnosti uključivanjem aerobnih programa uticati na srčano-žilni i dišni sistem te na razvoj maksimalnog relativnog primitka kisika. Također započeti značajnije djelovati na sisteme anaerobnog dobijanja energije potrebne pri eksplozivnim, odnosno brzinskim aktivnostima.

Obilježje četvrtog razvojnog razdoblja, odnosno drugog osnovnoškolskog ciklusa, što obuhvaća 4., 5. i 6. razred osnovne škole, jeste postupno, ali progresivno razlikovanje učenica i učenika u morfološkim osobinama, te psihomotoričkim i funkcionalnim sposobnostima.

Odgojna komponenta ima za cilj stvaranje takvog sistema vrijednosti učenika u vezi sa tjelesnim vježbanjem da tokom života samoinicijativno i trajno provode tjelovježbu. Odgojni zadaci koji se podjednako odnose na prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovne škole: (1) sticanje higijenskih navika, (2) razvijanje individualne odgovornosti za vlastito zdravlje, (3) podsticanje interesa za bavljenje sportom i sportskom rekreacijom, (4) prihvaćanje i uvažavanje različitosti, (5) prihvaćanje vlastite ličnosti, (6) razvijanje pozitivne slike o sebi, (7) razvijanje sposobnosti samokontrole; (8) razvijanje vještine svladavanja straha, (9) podsticanje ustrajnosti, (10) postavljanja cilja i postupno dolaženje do njega, (11) razvoj saradničkoga ponašanja, (12) prihvaćanje i razumijevanje potreba djece s teškoćama, (13) praćenje vlastitog napretka, (14) razvijanje komunikacijskih vještina, (15) razvijanje osjećaja zadovoljstva, (16) poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje života i zdravlja i (17) podsticanje poštovanja tradicije kolektivnog identiteta.

VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE

Rješavanje problema vrednovanja i ocjenjivanja učenika u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture izvodi se: (1) procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela), (2) testiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, gipkosti, snage, brzine i izdržljivosti) i funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti i (3) ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova učenika prema tjelesnom i zdravstvenom odgoju.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela;
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 3 minute;
3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije – poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statističke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

U drugom ciklusu ocjenjivanje brojčano i opisno. Opisna ocjena obuhvaća kratak opis uspjenosti i napredka učenika, njegove saradnje, aktivnosti u pojedinim sadržajnim cjelinama i, eventualno, sklonosti. Podaci o tjelesnom razvoju i sposobnostima unose se u dnevnik rada nastavnika. Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svakog učenika, kao i za njihovo ocjenjivanje.

Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o sljedećem: (1) povratna informacija je efikasna kada je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti, (2) ona mora da bude konkretna, tj. mora da se odnosi na aktivnosti i učinak djeteta a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe, (3) ona mora biti pozitivna, da sadrži isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo da uloži dodatne napore. Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka učenika i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiranju realne slike o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja učenika i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.

(Detaljna uputstva za praćenje i mjerenja, kao i potrebni instrumenti nalaze se u priručniku za nastavnike.)